

PROFESIONALNI IDENTITET I INTEGRITET BUDUĆIH POLICIJSKIH SLUŽBENIKA/CA I NJIHOVA SOCIJALIZACIJA U ORGANIZACIJSKU I PROFESIONALNU KULTURU POLICIJE

Deskriptivno izvješće

Dana 30 listopada 2020. godine, sklopljen je Ugovor o sudjelovanju na zajedničkom projektu „Profesionalni identitet i integritet budućih policijskih službenika/ca i njihova socijalizacija u organizacijsku i profesionalnu kulturu policije“ između Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću i Visoke policijske škole – Policijske akademije Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske u Zagrebu. Navedene ugovorne strane suglasno su utvrdile realizaciju projekta u dvije faze. U prvoj fazi predviđene su aktivnosti koje uključuju izradu nacrtu projekta, kreiranje instrumentarija za prikupljanje podataka, testiranje instrumentarija, izrada konačne verzije instrumentarija, organizacija prikupljanja podataka, kreiranje i priprema baze podataka, prikupljanje podataka (uživo ili online), unos ili konverzija podataka (ovisno o načinu prikupljanja podataka), pregled baze podataka i kreiranje kriterija čišćenja baze, kontrola i čišćenje baze podataka, te izrada deskriptivnog izvješća. Svi navedeni istraživački postupci su realizirani, a dobiveni rezultati nalaze se, sukladno Ugovoru, u ovom deskriptivnom izvješću.

Ciljevi i predmet istraživanja

Glavni cilj ovoga istraživanja sastoji se u identifikaciji ključnih odrednica razvoja profesionalnog identiteta i integriteta policijskih službenika¹ u Hrvatskoj kroz praćenje njihove socijalizacije u organizacijsku i profesionalnu kulturu policije od početka njihove prekvalifikacije za zanimanje policajac.

Sukladno tome, prvi specifičan cilj ovoga istraživanja jest istražiti stavove budućih policijskih službenika koji se nalaze u procesu prekvalifikacije odraslih za zanimanje policajac o policijskom identitetu i integritetu. Drugi specifičan cilj ovoga istraživanja odnosi se na prepoznavanje komponenti važnih za socijalizaciju policijskih službenika u organizacijsku i profesionalnu kulturu hrvatske policije.

Ovim istraživanjem utvrđuju se početne vrijednosti u svim istraživanim područjima te stvaraju pretpostavke za praćenje promjena kod policijskih službenika pod utjecajem obrazovanja za

¹ Svi termini odnose se na oba spola, osim ako se ne navodi drugačije.

zanimanje policajac, a kasnije i pod utjecajem integracije u policijski sustav. U tom smislu istražuju se područja:

- percepcija sigurnosnih problema
- uloga i značaj policije za sigurnost
- povjerenje građana u policiju i ugled policijske profesije
- sastavnice profesionalnog identiteta policijskih službenika/službenica
- čimbenici važni za odabir policijske profesije
- položaj žena u policiji
- stavovi o osjetljivim skupinama
- nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca
- stavovi o prevenciji te
- vrijednosti.

Svrha i praktične implikacije istraživanja

Praktična vrijednost projekta ogleda se u dobivanju znanstveno utemeljenih podataka važnih za razumijevanje ključnih značajki novih policijskih kadrova, a koje su važne za uspješnu integraciju u policijski sustav, njihovu privrženost policijskoj organizaciji i profesionalno, etično postupanje utemeljeno na poštivanju ljudskih prava. Rezultati koji će se dobiti ovom istraživanjem bit će važni i u kontekstu definiranja kriterija za privlačenje novih kadrova te njihovo zadržavanje u policijskom sustavu.

Znanstveni doprinos istraživanja

Socijalizacija policijskih službenika u profesionalnu i organizacijsku kulturu policije predmet je istraživanja tijekom posljednjih nekoliko desetljeća u državama stabilne demokracije (Belingham, 2000; Chappell i Lanza-Kaduce, 2010, Charman, 2017, Crank, 2015), pogotovo u onima koje imaju dugu i snažnu tradiciju istraživanja u području kriminologije i sociologije policije. No, spoznaje koje proizlaze iz tih istraživanja proizlaze iz određenog društvenog konteksta, te je upitno koliko ih je moguće generalizirati u teorije. Zato znanstvenici iz navedenih područja već godinama ukazuju na potrebu srodnih istraživanja u drugim dijelovima svijeta, odnosno u različitim društvenim i kulturnim okolnostima (Meško, Sotlar, Lobnikar, 2014). U tom smislu postoji snažna potreba za istraživanjem socijalizacije policijskih službenika u profesionalnu i organizacijsku kulturu policije u post-socijalističkim državama istočne i jugoistočne Europe, koje su krajem prošlog stoljeća prošle kroz velike političke, društvene i ekonomske promjene. Društvene su institucije u tim državama tijekom posljednjih 30 godina bile izložene kompleksnim i višestrukim reformama, pa tako i policija, koja je u nekima od njih, kao što je to slučaj upravo u Hrvatskoj, početno iskustvo svoje transformacije iz nekadašnje milicije u modernu demokratsku policijsku službu prošla paralelno uz iskustvo

sudjelovanja u oružanim sukobima. Trenutno nema znanstveno verificiranog odgovora na pitanje koliko je postojeće teorije o socijalizaciji policijskih službenika u profesionalnu i organizacijsku kulturu policije moguće primijeniti i na policije u takvim specifičnim društvenim okolnostima. Upravo se stoga očekuje da ovo istraživanje pruži važan znanstveni doprinos kriminološkoj i sociološkoj znanosti na međunarodnoj razini.

Istraživački problemi

Sukladno navedenom glavnom i specifičnim ciljevima ovoga istraživanja, ono se bavi sljedećim problemima:

- percepcija sigurnosnih problema
- uloga i značaj policije za sigurnost iz perspektive novih policijskih kadrova
- povjerenje građana u policiju i ugled policijske profesije prema procjeni budućih policijskih službenika
- sastavnice profesionalnog identiteta policijskih službenika/službenica
- čimbenici važni za odabir policijske profesije te u kojoj su mjeri oni značajni za privrženost policijskoj organizaciji
- odnos i stavovi prema položaju žena u policiji, stavovi o osjetljivim skupinama;
- razina nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance
- stavovi o prevenciji te
- vrijednosti budućih policijskih službenika.

Metodologija istraživanja

Instrument

Podatci potrebni za realizaciju ciljeva ovoga istraživanja prikupljaju se pomoću instrumenta koji je u tu svrhu kreiran od strane istraživačkog tima na Policijskoj akademiji u Zagrebu. Uz socio-demografske varijable koje na relevantan način opisuju uzorak, odnosno populaciju polaznika prekvalifikacije odraslih za zanimanje policajac, upitnik sadrži i dvanaest skala kreiranih prema specifičnim područjima istraživanja i u skladu s poznatim teorijskim modelima koji definiraju određene konstrukte. Skala „Percepcija sigurnosnih problema“ sadrži dvadeset i pet (25) pojava koje mogu narušiti sigurnost i stabilnost građana i društva u cjelini te se slične skale mogu pronaći u različitim istraživanjima percepcije javnosti o društvenim problemima (Franc, Ivčić, Šakić, 2007). U ovoj skali ispitanicima je postavljeno pitanje koliko navedeni rizici i društveni problemi (terorizam, iseljavanje, korupcija, nezaposlenost i dr.) mogu biti prijetnja sigurnosti RH, a ponuđeni su odgovori od nikako ne do apsolutno da. Nakon skale o percepciji sigurnosnih problema u upitniku slijedi pitanje kojim se procjenjuje važnost policije za sigurnost Republike Hrvatske. Skala procjene važnosti pojedinih policijskih poslova sadrži dvadeset i dvije tvrdnje (22) koje opisuju policijske poslove

u rasponu od borbe protiv terorizma do ceremonijalnih zadaća. Važno je napomenuti kako su u skalu uvrštene i zadaće koje su kompatibilne suvremenim modelima rada policije poput suradnje, pružanja usluge, prevencije, proaktivnog djelovanja i sl. Procjene ovih tvrdnji nalaze se u rasponu od apsolutno nevažno do apsolutno važno.

Skala „Povjerenje građana u policiju i ugled policijske profesije“ sadrži šesnaest (16) tvrdnji koje su konstruirane sukladno teorijskim modelima povjerenja, zatim proceduralne i distributivne pravde kao njegovim ključnim prediktorima (Bradford, Murphy i Jackson, 2014; Mazerolle i sur., 2013), odnosno percepciji učinkovitost koja je pozitivno povezana s povjerenjem u policiju (Tankebe, 2008).

Tvrdnje, njih jedanaest (11), koje se nalaze unutar skale „Sastavnice profesionalnog identiteta policijskih službenik/ca“ i koje se procjenjuju od apsolutno nevažno do apsolutno važno, definirane su u ranijim istraživanjima provedenim na polaznicima prekvalifikacije odraslih za zanimanje policajac/policajka na Policijskoj akademiji u Zagrebu, u okviru projekta „Utjecaj policijskog obrazovanja na promjene stavova o poželjnim vještinama policijskih službenika“ (Borovec, Dunaj, Tuškan, 2019).

Anketni upitnik sadrži i skalu motiva ili razloga za odabir policijske službe u kojoj ispitanici ponuđene tvrdnje procjenjuju od uopće mi nije bilo važno do bilo mi je izrazito važno. Korištene tvrdnje opisuju od ekonomskih razloga, preko želje za avanturizmom do altruističkih motiva služenja i pomaganja drugima.

Od naredne dvije skale, prva se odnosi na položaj žena u policiji, a druga na stavove o osjetljivim skupinama. Obje su već korištene u istraživanjima na policijskoj populaciji i populaciji polaznika prekvalifikacije za zanimanje policajac u Hrvatskoj, u sklopu „Istraživanja o procjeni odnosa prema rodnim i manjinskim pitanjima“ provedenom u studenom 2019. godine te su pokazale dobra metrijska svojstva (Balgač, 2017; Balgač, 2020). Unutar spomenutog istraživanja korištena je i skala „Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca“, koja je preuzeta i u ovaj anketni upitnik, a sastoji se od osam (8) tvrdnji koje se procjenjuju u rasponu od nikako se ne slažem do apsolutno se slažem.

U anketnom upitniku nalazi se i pitanje o osjećaju pripadnosti s ponuđenim odgovorima od nacionalne, regionalne, zavičajne, europske i etničke. Pitanja ovakvog tipa koriste se i u drugim istraživanjima poput Europskog istraživanja vrednota (*engl. European Values Study* prema Baloban, Črpić, Ježovita, 2019).

Autori anketnog upitnika kreirali su i dvije skale koje se odnose na prevenciju, od kojih se prva fokusira na prepoznavanje institucija ili organizacija koje svojim profesionalnim postupcima mogu efikasno sudjelovati u suzbijanju kriminaliteta, a druga na uvjerenja ispitanika u kojim područjima se preventivnim djelovanjem mogu ostvariti najbolji rezultati. U navedenoj skali ponuđene su im tvrdnje poput maloljetničke delinkvencije, zločina iz mržnje, vandalizma, sve do terorističkih napada.

Na kraju anketnog upitnika nalazi se model osnovnih ljudskih vrijednosti Shaloma H. Schwartza (Schwartz 1992). U skali od pedeset i sedam (57) tvrdnji ispituje se deset osnovnih ljudskih vrijednosti te 19 specifičnih vrijednosti različitih osoba, koje čine četiri vrijednosti višeg reda: otvorenost za promjene, vlastito odricanje, vlastiti probitak i zadržavanje tradicionalnih odnosa. Sudionici istraživanja na skali od 1 do 6 odgovaraju u kojoj mjeri je opisana osoba slična ili nije slična njima (1 – uopće mi nije slična, 2 – nije mi slična, 3 – pomalo mi je slična, 4 – donekle mi je slična, 5 – slična mi je, 6 – vrlo mi je slična).

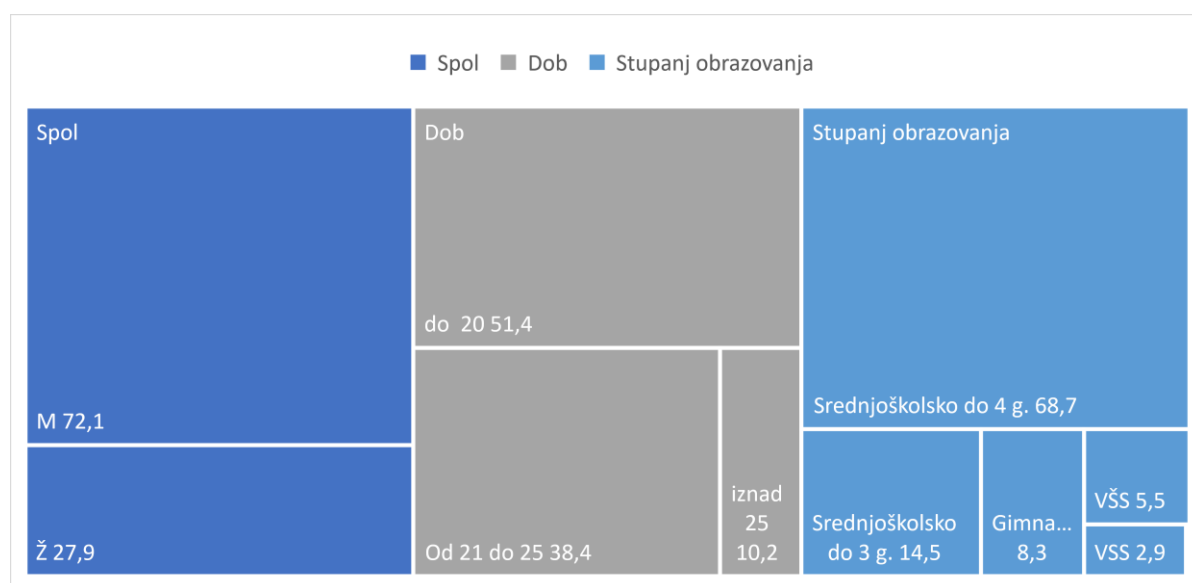
Način prikupljanja podataka

Ovaj projekt temelji se na istraživanju koje se provodi kroz anketu na polaznicima Programa prekvalifikacije odraslih za zanimanje policajac, u godini 2020./21. Istraživanje se planira u više vremenskih točaka, od kojih je prvo provedeno na početku procesa obrazovanja (studeni 2020. g.), dok će se ostala provoditi na kraju prekvalifikacije te nakon integracije u policijski sustav. Mjerenje u više vremenskih točaka omogućit će praćenje promjena u istraživanim područjima pod utjecajem obrazovanja i radnog okruženja.

Anketiranje se radi na daljinu putem poveznice na Google Forms. Anketiranje je dobrovoljno i anonimno.

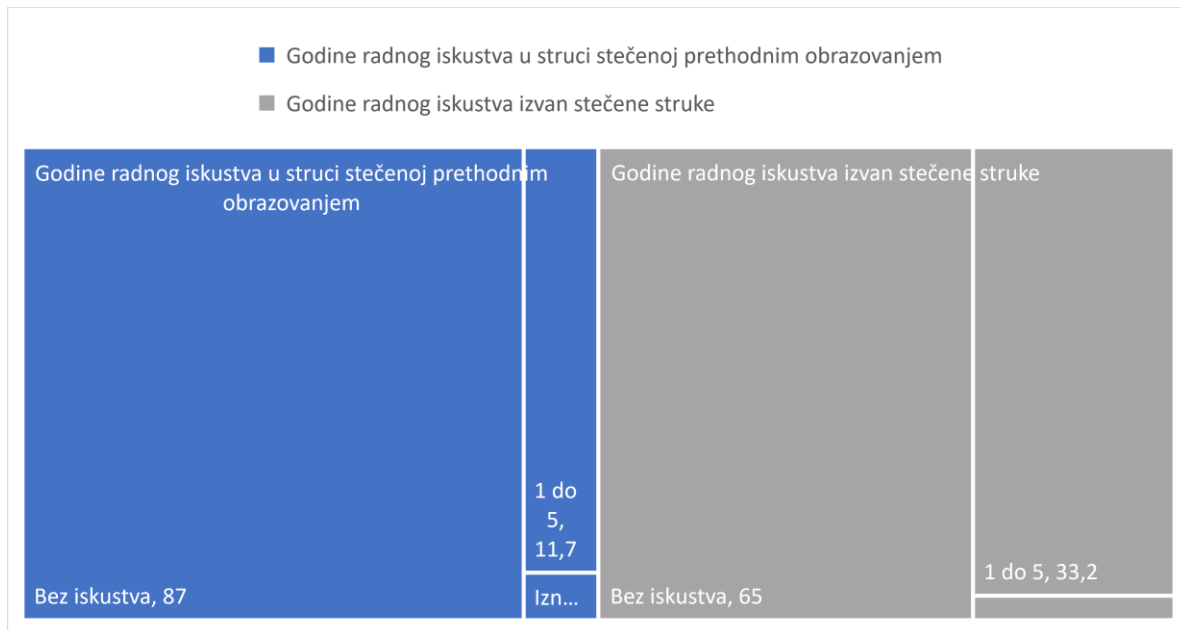
Uzorak

Od ukupno 732 upisanih polaznika Programa prekvalifikacije odraslih za zanimanje policajac u školskoj godini 2020./21., svi su dobrovoljno pristupili istraživanju tako da i uzorak ovoga istraživanja ima 732 ispitanika.

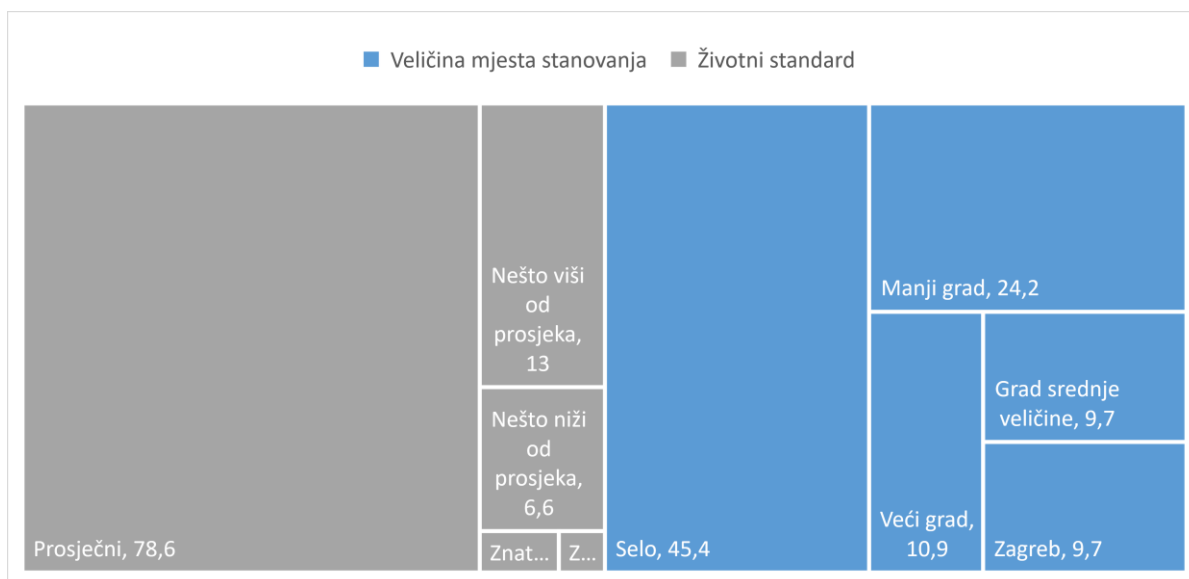
Grafikon 1. Spol, dob i stupanj obrazovanja ispitanika

Iz podataka prezentiranih u Grafikonu 1. razvidno je da gotovo tri četvrtine uzorka čine osobe muškoga spola. Polovica ispitanika je u dobi ispod 20 godina, a zatim slijede ispitanici u dobi između 21 i 25 godina života, dok je onih iznad 25 godina svega 10%. Nešto više od dvije trećine ispitanika ima prethodno završeno četverogodišnje strukovno srednjoškolsko obrazovanje, dok je relativno znatno manje onih koji su prethodno završili trogodišnju strukovnu školu (14,5%), dok je relativno podjednako onih koji su prethodno završili gimnaziju (8,3%) ili neku razinu visokoškolskog obrazovanja (8,4%).

Grafikon 2. Godine radnog iskustva ispitanika

Što se tiče prethodnog radnog iskustva, Grafikon 2. pokazuje nam kako je većina ispitanika bez prethodnog radnog iskustva, pogotovo u struci stečenoj na prethodnoj razini obrazovanja.

Grafikon 3. Veličina mjesta stanovanja i životni standard ispitanika

Iz Grafikona 3. proizlazi podatak da gotovo četiri petine ispitanika ima prosječan životni standard, dok ih podjednako dolazi iz urbanih i ruralnih dijelova Hrvatske.

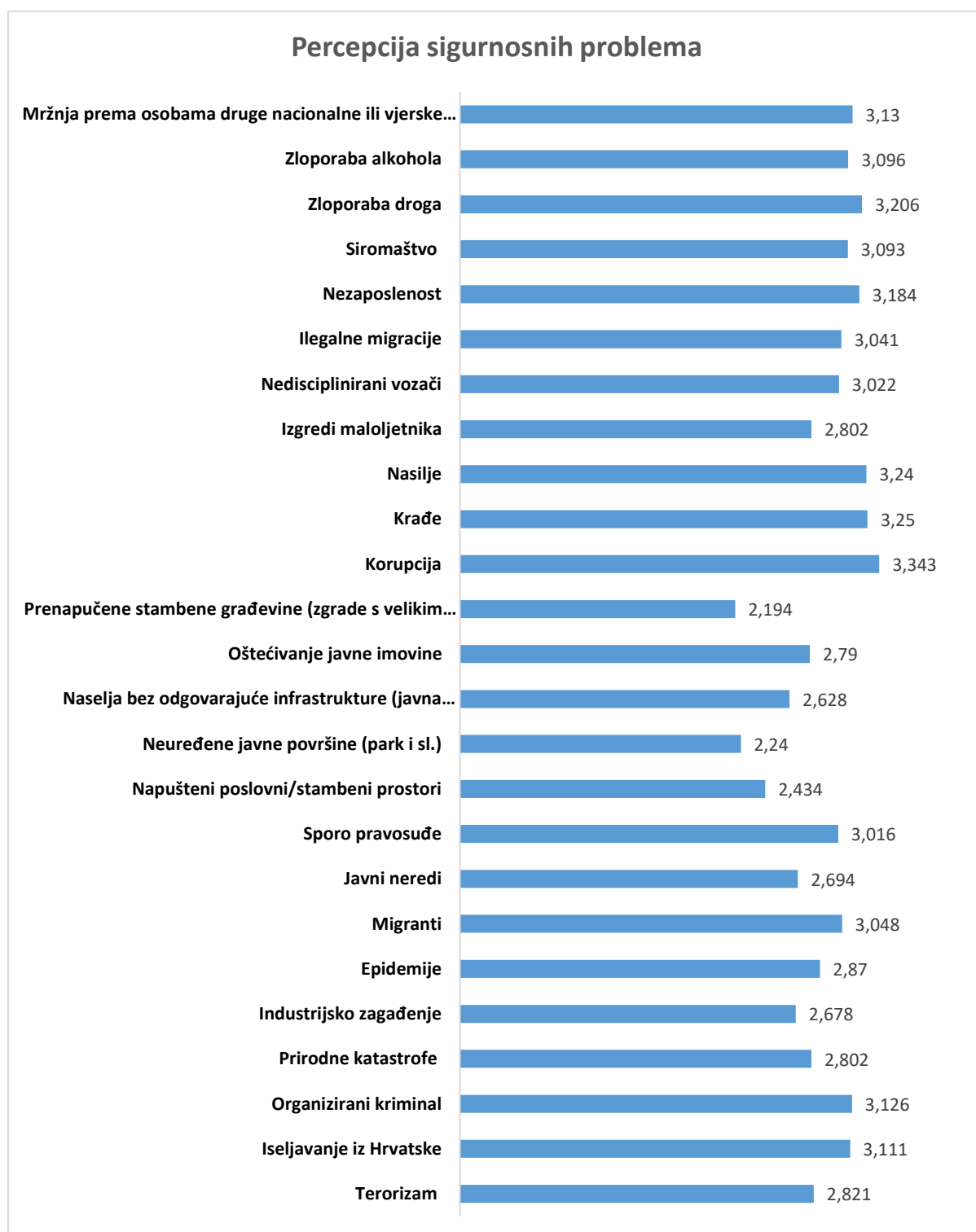
Deskriptivni rezultati

Percepcija sigurnosnih problema

Tradicionalna percepcija sigurnosnih prijetnji i problema ograničena je na neposredne i očite ugroze sigurnosti kao što su različiti oblici kriminala i nasilja, prirodne katastrofe, te tehnološke ili prometne nesreće. Znanstvena istraživanja omogućila su znatno precizniji i širi uvid u sigurnosne probleme koji svakako uključuju i sigurnosne izazove odnosno sigurnosne rizike (Hampson, 2008). Sigurnosni izazovi su sastavnice svakodnevnog života koje same po sebi nisu nužno opasne, ali u sebi sadrže određeni potencijal opasnosti razvoja sigurnosnih problema (Prezelj, 2001). Naprimjer, procesi industrijalizacije i urbanizacije već su desetljećima nužne komponente društvenog i ekonomskog rasta i razvoja širom svijeta. Ipak, danas znamo da to nisu nužno komponente održivog društvenog razvoja, nego štoviše, da unatoč određenim oblicima rasta, pogotovo ekonomskog, ti procesi donose i brojne negativne pojave kao što su polarizacija stanovništva, siromaštvo i isključenost. Te teške životne okolnosti danas prepoznajemo i kao sigurnosne rizike jer brojna istraživanja, koja su rađena tijekom ovog i prethodnog stoljeća u različitim dijelovima svijeta, nedvojbeno potvrđuju kako upravo te pojave statistički značajno koreliraju s različitim oblicima devijantnog ponašanja, uključujući i one najteže oblike kao što su terorizam i drugi oblici kriminala.

S obzirom na to da je prevencija sastavni dio policijskog posla te da je stoga neophodno da policijski službenici dobro poznaju različite oblike sigurnosnih izazova i rizika, pogotovo u vlastitoj državi u kojoj žive i u kojoj će raditi policijski posao, zanimalo nas je koliko su polaznici

prekvalifikacije za zanimanje policajac svjesni pojedinih sigurnosnih rizika u trenutku kada tek započinju proces svog policijskog obrazovanja.

Skala: 1. Nikako ne 2. Ne 3. Da 4. Apsolutno da

Grafikon 4. Percepcija sigurnosnih problema

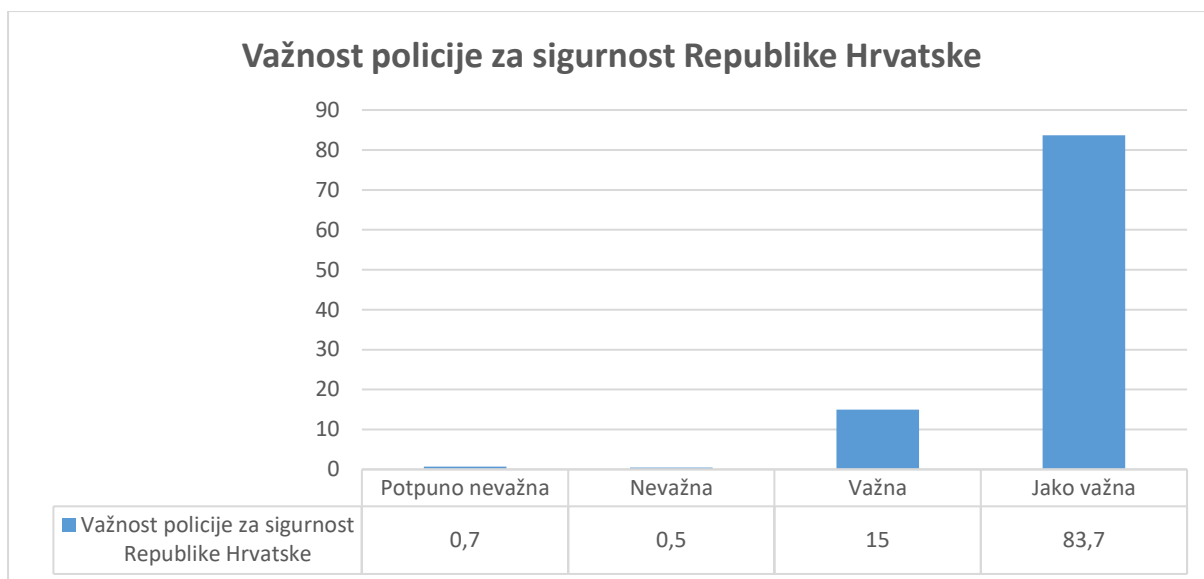
Podaci prezentirani u Grafikonu 4. pokazuju kako su polaznici prekvalifikacije za zanimanje policajac na početku prekvalifikacije prilično dobro upoznati s činjenicom kako ne samo kriminal nego i različiti oblici devijantnog ponašanja koji nisu opisani u Kaznenom zakonu nose u sebi određenu razinu sigurnosnih rizika. Najmanje su spremni prepoznati prijetnje sigurnosti u svojoj zemlji u manifestacijama javnog nereda, kao što su prenapučene stambene građevine, neuređene javne površine i napušteni stambeni ili poslovni objekti. Ovo je vrlo bitan podatak za kreatore i izvoditelje Programa prekvalifikacije za zanimanje policajac jer upućuje na potrebu upoznavanja polaznika prekvalifikacije s teorijom društvene dezorganizacije, teorijom razbijenih prozora, teorijom rutinskih aktivnosti, teorijom racionalnog izbora i sličnim teorijskim modelima koji ukazuju na sigurnosne rizike koje u sebi nose različiti oblici javnog nereda, kao i s konceptom straha od kriminala.

Prema stavovima polaznika, korupcija, krađe i nasilje predstavljaju najzastupljenije sigurnosne probleme, s obzirom na najviše srednje vrijednosti na skali „Percepcija sigurnosnih problema“. Također, ispitanici prepoznaju i diskriminatorne oblike ponašanja izražene kroz mržnju prema osobama druge nacionalne ili vjerske pripadnosti, odnosno seksualne orijentacije, kao jedan od dominantnijih problema. S obzirom na specifičnu populaciju na kojoj je provedeno ovo istraživanje, ovaj podatak manje je značajan u kontekstu stvarne prisutnosti spomenutog problema u hrvatskom društvu, već više govori o svijesti budućih policijskih službenika/ca da se radi o sigurnosnom i društvenom problemu koji je visoko u fokusu njihove pažnje.

Također je zanimljivo da polaznici prekvalifikacije za zanimanje policajac prije početka obuke više sigurnosne prijetnje uočavaju u nediscipliniranim vozačima, nego u izgledima maloljetnika. Vrlo vjerojatno je to dobrim dijelom posljedica iskustava njihovog svakodnevnog života i potrebe za detaljnom edukacijom u području etiologije kriminaliteta.

Važnost policije za sigurnost Republike Hrvatske

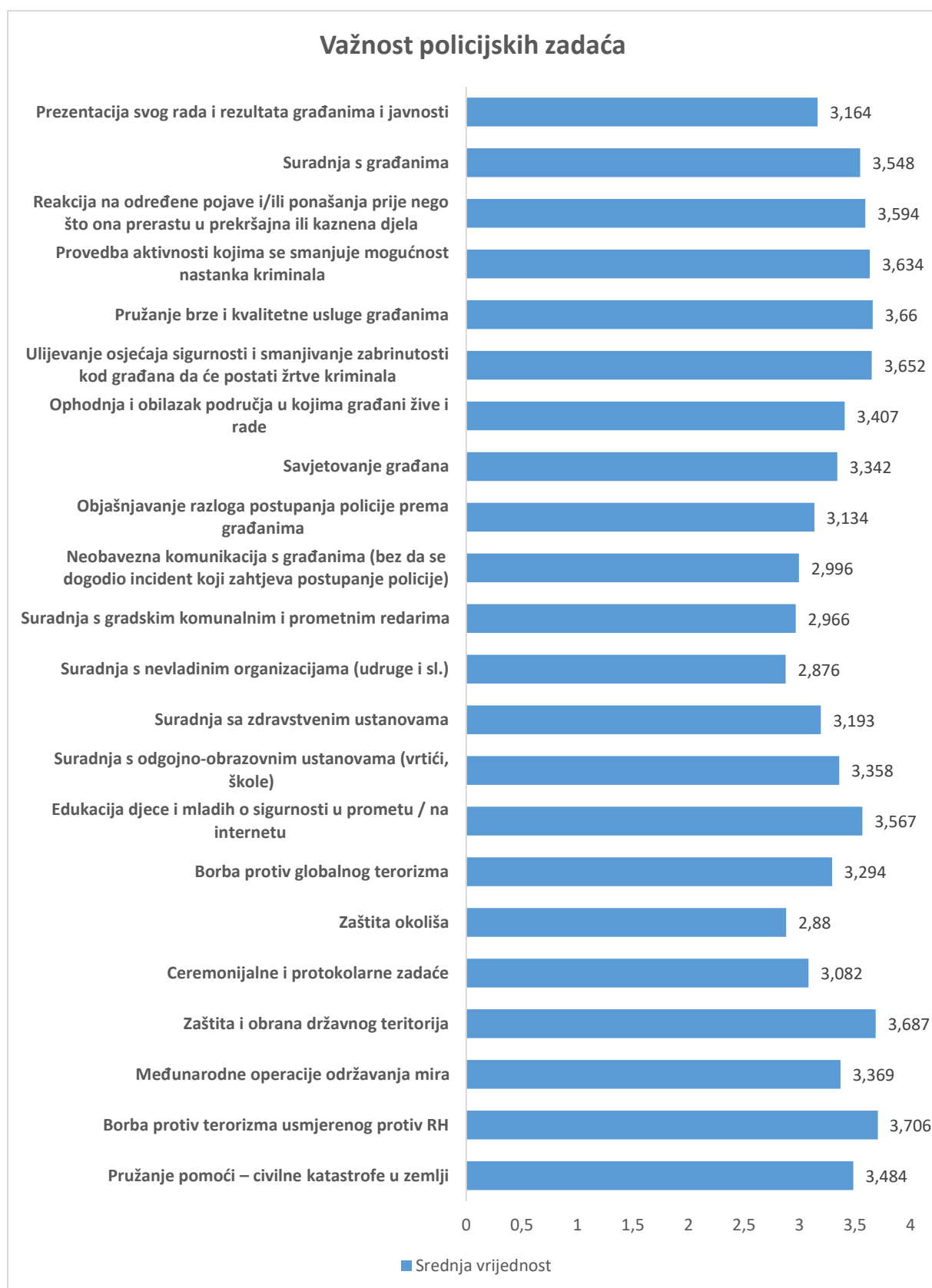
Suvremeni pristup suzbijanju kriminaliteta i drugih oblika devijantnog ponašanja podrazumijeva sagledavanje ne samo rizičnih nego i zaštitnih čimbenika pa je tako fokus ne samo na sigurnosnim prijetnjama nego i na resursima kojima određena zajednica raspolaže kako bi što učinkovitije odgovorila na te sigurnosne prijetnje.

Grafikon 5. Važnost Policije za sigurnost Republike Hrvatske

Iz Grafikona 5. vidljivo je kako polaznici Programa prekvalifikacije za zanimanje policajac prije početka svoje obuke u velikoj većini policiju smatraju jako važnom za sigurnost Republike Hrvatske što je i očekivano s obzirom na to da su se opredijelili upravo za tu profesiju. No, vrlo je bitno vidjeti što budući policijski službenici vide kao svoj posao, odnosno kako procjenu ju važnost pojedinih policijskih zadaća.

Važnost obavljanja pojedinih policijskih zadaća

Skala: 1. Apsolutno nevažno 2. Nevažno 3. Važno 4. Apsolutno važno

Grafikon 6. Važnost policijskih zadaća

Iz Grafikona 6. razvidno je kako budući policijski službenici u našoj zemlji visoko cijene važnost svih prezentiranih policijskih zadaća što je također bilo za očekivati jer je vrlo vjerojatno da su svoje buduće zanimanje birali kao nešto što procjenjuju važnim u svakom segmentu djelovanja. Na skali od jedan do četiri, pri čemu je 1 nešto što procjenjuju apsolutno nevažnim, a pod 4 je ono što procjenjuju apsolutno važnim, većinu su čestica ocijenili iznad 3, dok je svega nekoliko nešto ispod 3. Iz tih podataka također proizlaze važne praktične implikacije za kreatore i izvoditelje Programa prekvalifikacije za zanimanje policajac, jer je očito kako prije početka obuke budući policijski službenici ne percipiraju dovoljno važnost neobavezne komunikacije s građanima, odnosno važnost kontakata s građanima koji nisu posljedica neke sigurnosne ugroze koja zahtjeva policijsko postupanje (Skogan, 2006). Dakle budući policijski službenici tek trebaju naučiti kako je upravo svakodnevna komunikacija s građanima važan preduvjet povjerenja građana u policiju, a povjerenje građana u policiju je preduvjet dobrog policijskog posla jer taj posao ovisi o informacijama koje policija dobiva od građana. Brojna istraživanja u području povjerenja u policiju potvrđuju kako upravo neformalni i nenametnuti kontakt policije s građanima pozitivno korelira s ugledom i povjerenjem u policiju (Skogan, 2006).

Budući policijski službenici u ovom istraživanju također su nešto manje svjesni važnosti suradnje policije s nevladinim organizacijama, što može biti i posljedica neadekvatno pozicioniranog nevladinog sektora u pojedinim dijelovima Hrvatske. Drugim riječima, ne možemo očekivati od budućih policijskih službenika da pridaju važnost suradnji s nevladinim organizacijama ako u njihovom okruženju generalno ne postoji svijest o važnosti organizacija civilnog društva. Stoga se prepoznaje da je ovo još jedno područje koje mora biti dijelom kurikulum programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka. Naime kvalitetna suradnja i partnerski odnos s organizacijama civilnoga društva može generirati brojne pozitivne ishode, posebno u području zaštite manjinskih i ranjivih skupina, kao i u dijelu provedbe zajedničkih preventivnih aktivnosti koje smanjuju sigurnosne problem i povećavaju kvalitetu života u lokalnim zajednicama (Borovec, 2013).

Iz prezentiranih rezultata proizlazi i potreba za dodatnim obrazovanjem budućih policijskih službenika u području zaštite okoliša, jer prije početka prekvalifikacije za zanimanje policajac oni nedovoljno uočavaju zaštitu okoliša kao važnu policijsku zadaću. I ovdje se vrlo vjerojatno radi o utjecaju generalnog društvenog konteksta u kojem zaštita okoliša još uvijek ne zauzima adekvatno mjesto. S druge strane, moramo biti svjesni činjenice da su velike promjene kaznenog zakonodavstva u našoj zemlji učinjene prije nekoliko godina upravo u području zaštite okoliša, te će to područje biti sve važnija sastavnica policijskog djelovanja.

Povjerenje građana u policiju i ugled policijske profesije

Povjerenje u policiju važan je preduvjet suradnje građana i policije, primjerice u spremnosti na prijavu kaznenih djela (Pavlović i Vinogradac, 2019). Dosadašnja istraživanja povjerenja u policiju pokazala su kako postoji niz čimbenika koji mogu utjecati na građansko povjerenje. Čimbenici koju su istraživani do sada uglavnom su direktno povezani s policijskim djelovanjem, primjerice tretman policije prema građanima (Hohl, Bradford i Stanko, 2010), javna percepcija legitimiteta policije (Jackson, Bradford, Hough, Kuha, Stares, Widdop, Galev,, 2011), povjerenje u policiju (Bradford, Stanko i Jackson, 2009) te sigurnost, kooperacija, policijska efikasnost i poštenje (Barton i Beyon, 2015).

Skala: 1. Apsolutno ne 2. Ne 3. Da 4. Apsolutno da

Grafikon 7. Povjerenje građana u policiju i ugled policijske profesije

Podaci koje nalazimo u Grafikonu 7. upućuju na, do izvjesne mjere, nekonzistentne percepcije budućih policijskih službenika kada se radi o povjerenju građana u policiju i ugledu policijske profesije u Hrvatskoj. S jedne strane možemo vidjeti da oni prilično visoko ocjenjuju pojedine aspekte komunikacije i postupanja policijskih službenika prema građanima, pa tako na skali od jedan do četiri ocjenama nešto iznad tri ocjenjuju da policija u Hrvatskoj uobičajeno donosi odluke koje su utemeljene na pouzdanim razlozima, te da prije donošenja tih odluka policija daje građanima priliku da oni iznesu svoje viđenje i mišljenje. Stoga ne začuđuje da najvišu ocjenu daju na čestici kojom se opisuje odnos policije prema građanima s poštovanjem i uvažavanjem digniteta građana. Međutim, ono što u tom kontekstu iznenađuje jesu daleko niže ocjene na česticama koje opisuju kako građani percipiraju svoju policiju, odnosno koliko povjerenja imaju u hrvatsku policiju te koliko su zadovoljni njenom učinkovitošću. Također iznenađujuće, još niže ocjene budući policijski službenici daju na česticama kojima se opisuje ugled policijske profesije u hrvatskom društvu te općenito stav hrvatske javnosti prema policiji. Postavlja se pitanje zašto hrvatski građani ne bi visoko cijevali policijsku profesiju i zašto ne bi imali pozitivne stavove prema hrvatskoj policiji kada se ta policija prema njima odnosi s velikim poštovanjem i uvažavanjem te u skladu s propisima.

Odgovor se možda nalazi u činjenici da budući policijski službenici najniže ocjene u ovome dijelu istraživanja daju na česticama koje opisuju koliko su hrvatski građani zadovoljni učinkovitošću hrvatske policije te koliko hrvatsku policiju smatraju jednako uspješnom kao svaku drugu modernu europsku policiju. Drugim riječima, budući policijski službenici percipiraju veliko zalaganje hrvatske policije, ali ne i tako jednako velike rezultate rada policijskih službenika, pogotovo ne iz perspektive hrvatskih građana.

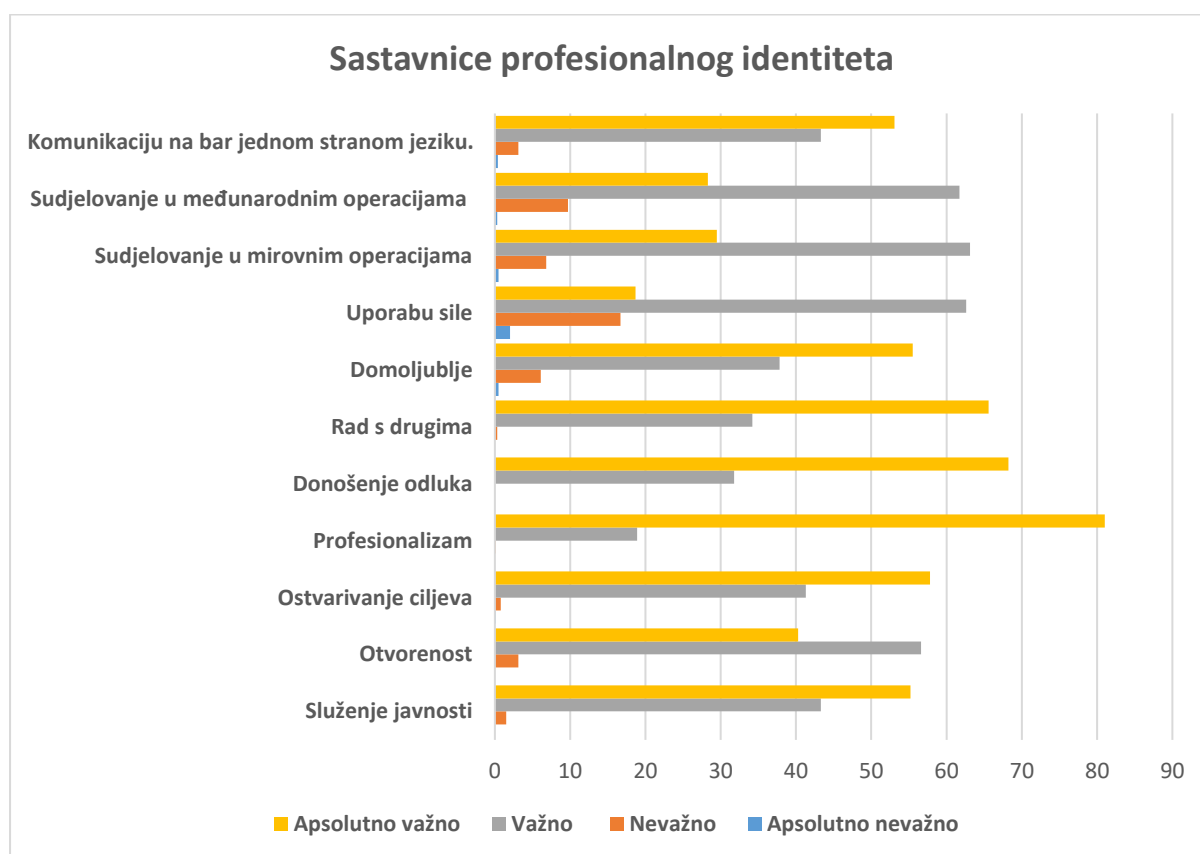
U Grafikonu 7. nalazi se još jedan podatak koji možda može pridonijeti objašnjenju prethodno istaknute nekonzistentnosti među ovdje dobivenim rezultatima, a to je onaj koji se odnosi na nepristranost policijskog postupanja. Iako je srednja ocjena na ovoj čestitci vrlo blizu 3, ipak je to uočljivo niža ocjena od ocjena ostalih aspekata policijskog postupanja kako ih vide budući policijski službenici. Ovdje je svakako potrebna primjena složenih multivarijantnih statističkih metoda kako bi se došlo do detaljnijih i preciznijih informacija.

Sastavnice profesionalnog identiteta policijskih službenika/ca

Promjena i napredak u jednom području društva, bilo da se to odnosi na promjene socijalne, političke ili tehnološke prirode, odražavaju se i na druge dijelove zajednice pa tako i na policiju. Da bi policija odgovorila na zahtjeve koji se pred nju postavljaju, suvremene izazove i zadatke, nove oblike kriminaliteta, javlja se potreba za novim modelima i pristupima u radu policije. U vezi s tim, polako se napušta tradicionalni način rada u okviru kojeg se policija definira kao klasična agencija za provedbu zakona i represivnih mjera s ciljem kontrole građana te se uvode novi koncepti rada okrenuti zajednici, kao i poslovni model operacionaliziran kroz kriminalističko-obavještajni pristup u radu policije.

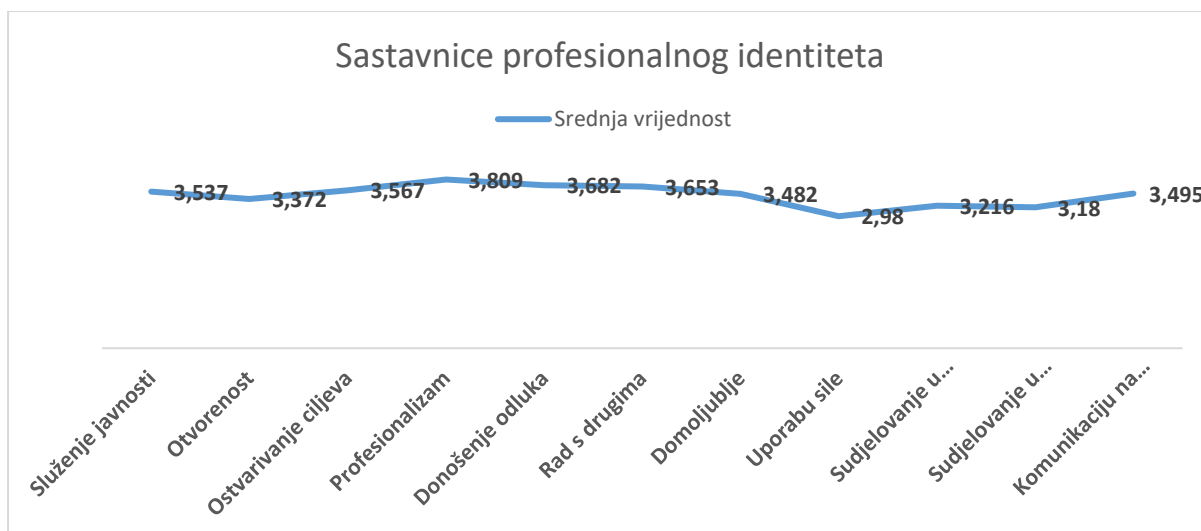
Prema Calam (2017) policija je oduvijek osjećala pritisak društvenih promjena, a nepredvidiv smjer tih promjena traži temeljnu reevaluaciju tradicionalnih modela rada policije. Zaposlenje u policiji je nekada značilo karijeru za cijeli život, tako da se različite vještine novih generacija zaposlenika teško uklapaju. Policijski rukovoditelji bi trebali prepoznati te promjene i vrijednosti koje donose novi zaposlenici i iskoristiti ih za razvoj policijske službe i zato policijsko vodstvo mora iskoristiti svaku priliku za prihvaćanjem znanja kojeg novi zaposlenici donose na radno mjesto jer su u policiji potrebne i nove vještine i novi načini rada.

Izazov za upravljanje policijom su i nove generacije zaposlenika. Batts, Smoot i Scrivner (2012) se pitaju hoće li se ta nova generacija morati promijeniti kako bi se uklopila u prevladavajuću policijsku kulturu, ili će se tradicionalna struktura i kultura policije morati promijeniti? Predstavlja li nova generacija suvremenih djelatnika krizu u radu policije ili priliku za temeljitu promjenu? Dakle, postavlja se pitanje koje su to poželjne kompetencije i vještine koje policijski službenici danas moraju imati kako bi učinkovito obavili svoj posao, kojim će biti zadovoljni i njihovi šefovi, ali i građani, odnosno, koje su to poželjne ključne sastavnice profesionalnog identiteta policijskih službenika/ca.

Skala: 1. Apsolutno nevažno 2. Nevažno 3. Važno 4. Apsolutno važno

Grafikon 8. Sastavnice profesionalnog identiteta (Relativni udjeli)

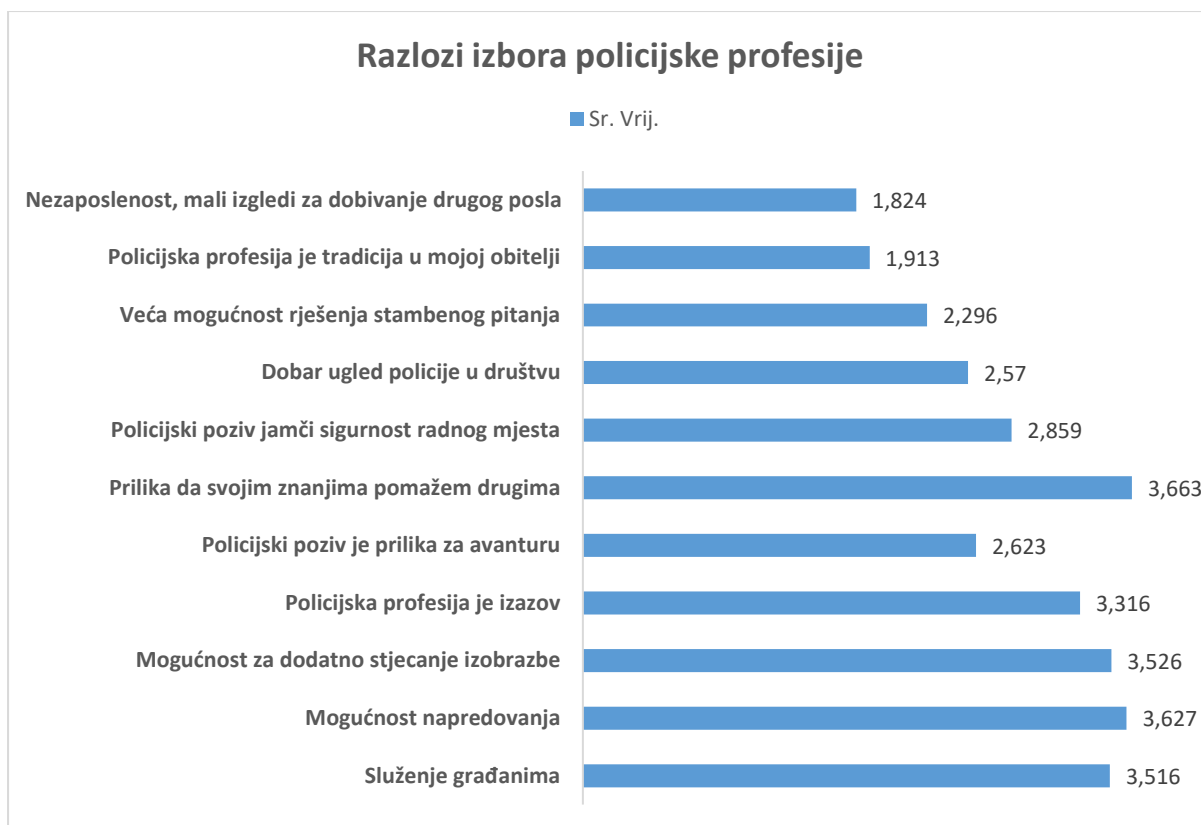
Skala: 1. Apsolutno nevažno 2. Nevažno 3. Važno 4. Apsolutno važno

Grafikon 9. Sastavnice profesionalnog identiteta (Srednje vrijednosti)

Prema rezultatima iz ovog istraživanja izraženim u srednjim vrijednostima vidljivo je da su sve sastavnice profesionalnog identiteta policijskih službenika/ca vrlo visoko procijenjene, s obzirom na to da se rezultati kreću u rasponu od minimalno 1 do maksimalno 4. Najviše srednje vrijednosti dobivene su na varijablama profesionalizam (3,809), donošenje odluka (3,682) i rad s drugima (3,653). Najniža vrijednost (2,98) odnosi se na varijablu uporaba sile što je izniman rezultat jer budući policijski službenici svoj profesionalni identitet ne povezuju s prisilom već profesionalizmom, donošenjem odluka i timskim radom.

Ključni razlozi za odabir policijske profesije

Odabir zanimanja ili profesije važna je i životna odluka za svakog pojedinca jer o njoj ovisi budućnost te osobna dobrobit pojedinca. Različiti razlozi potiču odabir profesije te se oni mogu načelno podijeliti na vanjske i unutarnje. Tako na primjer, vanjski čimbenici koji utječu na odluku pojedinca pri izboru zanimanja mogu biti socijalne i ekonomske prilike u kojima pojedinac živi, mišljenje roditelja/obitelji ili bliskih osoba, mogućnost edukacije u određenom području, uvjeti na tržištu rada, atraktivnost zanimanja ili ugled profesije i slično. Unutarnji čimbenici u velikoj mjeri ovise o prirodi osobe, njenim sklonostima i sposobnostima za obavljanje određene vrste zanimanja. Uzimajući u obzir navedeno, razlozi za odabir policijske profesije u ovom istraživanju definirani su u jedanaest varijabli koje pretpostavljaju; ekonomske razloge poput nezaposlenosti, rješavanja stambenog pitanja, sigurnost radnog mjesta; zatim utjecaj obitelji, odnosno obiteljsku tradiciju; ugled profesije; želju za avanturizmom i izazovima; kao i altruizam – želju za pomaganje drugima i služenje javnosti.

Skala: 1. Uopće mi nije bilo važno 2. Bilo mi je nevažno 3. Bilo mi je važno 4. Bilo mi je izrazito važno

Grafikon 10. Razlozi izbora policijske profesije

Dobiveni rezultati, prikazani u Grafikonu 10. pokazuju da je altruizam na prvome mjestu. Naime, na varijabli „Prilika da svojim zanimanjem pomazem drugima“ dobiveni su najviši rezultati srednje vrijednosti (3,663), a visoki rezultati dobiveni su i na varijabli „Služenje građanima“ (3,516). prema rezultatima se također može zaključiti da kandidate za policijsku službu privlači i činjenica kako se radi o karijernoj profesiji u kojoj im se pruža mogućnost napredovanja (3,627) i dodatno stjecanje obrazovanja (3,526). Na listi razloga izbora policijske profesije najniže vrijednosti dobivene su varijabli koja se odnosi na uvjete na tržištu rada (Nezaposlenost, mali izgledi za dobivanje drugog posla – 1,824) i varijabli „Policijska profesija je tradicija u mojoj obitelji“ (1,913). Stoga se može zaključiti kako ne dominiraju vanjski čimbenici koji utječu na odabir zanimanja, već prvenstveno unutarnja motivacija pojedinaca za pomaganje i služenje drugima te karakteristika policijske profesije kao karijerne službe.

Položaj žena u hrvatskoj policiji

Rodna ravnopravnost, ravnopravnost spolova i pitanje jednakih mogućnosti za žene u svim sferama života jedno je od ključnih načela pravne stečevine Europske unije, ali i jedno od temeljnih ljudskih prava u suvremenom društvu utemeljenom na društvenoj jednakosti (Balgač, 2017). Ministarstvo unutarnjih poslova i policija, kao glavna sastavnica, dužno je provoditi sveobuhvatnu, međunarodnu i nacionalnu, antidiskriminacijsku politiku. Težište te politike predstavlja stvaranje okruženja koje pruža jednake mogućnosti za muškarce i žene (Balgač, 2017).

U okviru hrvatske policije provedena su istraživanja o rodnoj ravnopravnosti (SEPCA, 2010; Balgač, 2017; Delač Fabris, Borovec, 2019). Istraživanja su propitivala aktualni status i ulogu žena u policiji zemljama regije (SEPCA, 2010), rodnu osjetljivost policijske prakse (Balgač, 2017) te stavove unutar policijske organizacije o policijskim službenicama te stavove građana o policijskim službenicama (Delač Fabris, Borovec, 2019).

Skala: 1. Nikako se ne slažem 2. Ne slažem se 3. Slažem se 4. Apsolutno se slažem

Grafikon 11. Položaj žena u hrvatskoj policiji

Promatrajući rezultate dobivene ovim istraživanjem može se konstatirati kako ispitanici pokazuju vrlo pozitivne stavove u kontekstu položaja žena u hrvatskoj policiji, odnosno njihovu svijest o važnosti ravnopravnosti muškaraca i žena u hrvatskoj policiji.

Prva dva pitanja „Ravnopravnost policijskih službenica i policijskih službenika je važna“ i „Žene u policiji mogu jednako raditi sve poslove, kao i njihovi muški kolege“ pozitivnog su smjera te veće srednje vrijednosti predstavljaju i veće slaganje s ovim tvrdnjama u prilog čemu govore i visoke srednje vrijednosti 3,78 i 3,44. Druga dva pitanja „Žene u policiji mogu raditi samo

stručne poslove na administrativnim dužnostima“ i „Ženama nije mjesto u policiji“ negativnog su smjera te srednje vrijednosti od 1,398 i 1,238 pokazuju visoko neslaganje ispitanika s ovim tvrdnjama, a time i njihovu svijest o ravnopravnoj ulozi žena u hrvatskoj policiji.

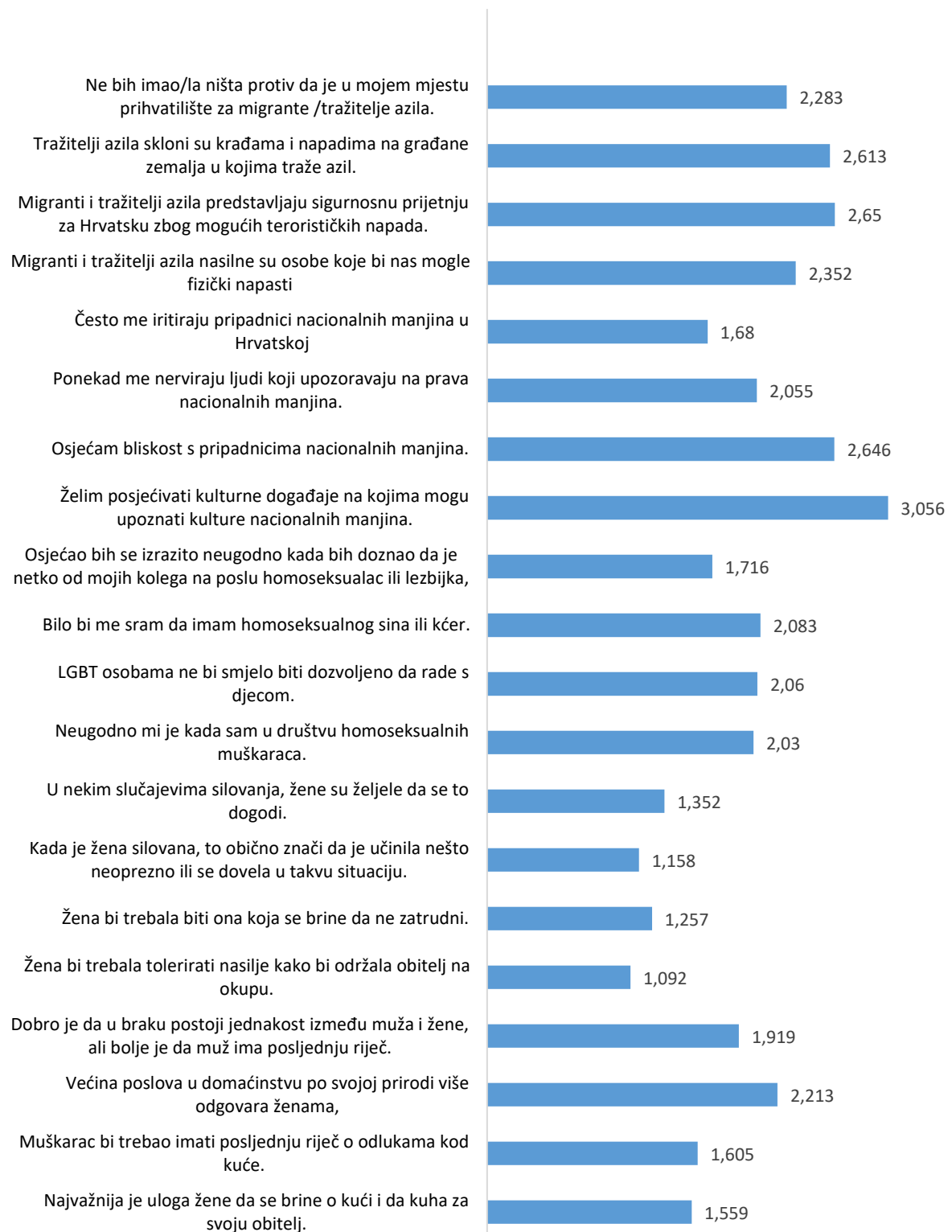
Stavovi prema osjetljivim skupinama

Policijski službenici u svom postupanju ostvaruju učestale kontakte s građanima te bi trebali biti na usluzi svim građanima i biti njihovi zaštitnici bez obzira na spol, dob, nacionalnost, vjeru, spolnu orijentaciju ili bilo koju drugu distinkciju te su njihova mišljenja, uvjerenja i stavovi vezani za ljudska prava, a time i manjinska prava i rodnu ravnopravnost od iznimne važnosti. Bez obzira na različite izazove s kojima se susreću i stavove policijskih službenika primjena zakona treba biti nepristrana i poštena (Kutnjak Ivković, Borovec, 2018), jednako kao i poštivanje ljudskih prava.

U sklopu „Istraživanja o procjeni odnosa prema rodnim i manjinskim pitanjima“ provedenom u studenom 2019. godine propitivali su se i stavovi budućih policijskih službenika o osjetljivim skupinama i to kroz sljedeće faktore „Rodna ravnopravnost“, „Stavovi o nasilju nad ženama“, „Senzibilitet prema nacionalnim manjinama“, „Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji“ i „Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila“, a kojima su bile obuhvaćene varijable koje se koriste i u ovom istraživanju. Bez obzira na rezultate prethodnih istraživanja, pažnja se u edukaciji treba usmjeriti na podizanje svijesti o ljudskim pravima jer i najmanji postotak iskazane netolerancije i diskriminacije je neprihvatljiv za policijski sustav, a posebice za cjelokupnu društvenu zajednicu koju bi policijski službenici trebali štititi i kojoj bi trebali služiti.

Stavovi prema osjetljivim skupinama

■ Srednja vrijednost

Skala: 1. Nikako se ne slažem 2. Ne slažem se 3. Slažem se 4. Apsolutno se slažem

Grafikon 12. Stavovi prema osjetljivim skupinama

U sklopu ovog istraživanja 20 tvrdnji propitalo je stavove budućih policijskih službenika o osjetljivim skupinama društva. Po četiri (4) tvrdnje odnosile su se na stavove o migrantima i tražiteljima azila, nacionalnim manjinama, LGBT populaciji, nasilju nad ženama i rodnoj ravnopravnosti.

Uvažavajući smjer postavljenih pitanja ispitanici su najveću osjetljivost iskazali na pitanjima koja se odnose na nasilje nad ženama. Upravo te četiri tvrdnje ukupno gledajući imaju najniže srednje vrijednosti: („Žena bi trebala tolerirati nasilje kako bi održala obitelj na okupu“; „Kada je žena silovana, to obično znači da je učinila nešto neoprezno ili se dovela u takvu situaciju“; „Žena bi trebala biti ona koja se brine da ne zatrudni“ i „U nekim slučajevima silovanja, žene su željele da se to dogodi“) što ukazuje na njihovu osjetljivost i visoku svijest o pitanjima nasilja nad ženama.

Ispitanici su također iskazali osjetljivost spram pitanja vezanih uz rodnu ravnopravnost kao i prava LGBT populacije što pokazuju i niske srednje vrijednosti uvažavajući negativan smjer postavljenih pitanja. Nešto veće srednje vrijednosti iskazane su u odnosu na stavove o migrantima i tražiteljima azila te nacionalne manjine, no još uvijek je riječ o neslaganju s tvrdnjama (negativan smjer pitanja) i pokazatelj njihove osjetljivosti. Dva pitanja u odnosu na stavove o nacionalnim manjinama postavljena su u pozitivnom smjeru te je na pitanju „Osjećam bliskost s pripadnicima nacionalnih manjina“ iskazana niska srednja vrijednost (2,64) te time i negativan stav ispitanika u odnosu na ovo pitanje.

Općenito govoreći ispitanici su iskazali pozitivne stavove i osjetljivost spram prava osjetljivih skupina u hrvatskom društvu što je izrazito važno jer je riječ o budućim policijskim službenicima koji u svom postupanju trebaju biti posebno senzibilizirani na prava i probleme osjetljivih skupina u društvu. U odnosu na rezultate istraživanja iz 2019. godine, ovim istraživanjem utvrđeni su nešto pozitivniji stavovi prema homoseksualcima, LGBT populaciji te migrantima i tražiteljima azila.

Nacionalni ekskluzivizam, socijalna distanca i nacionalni identitet

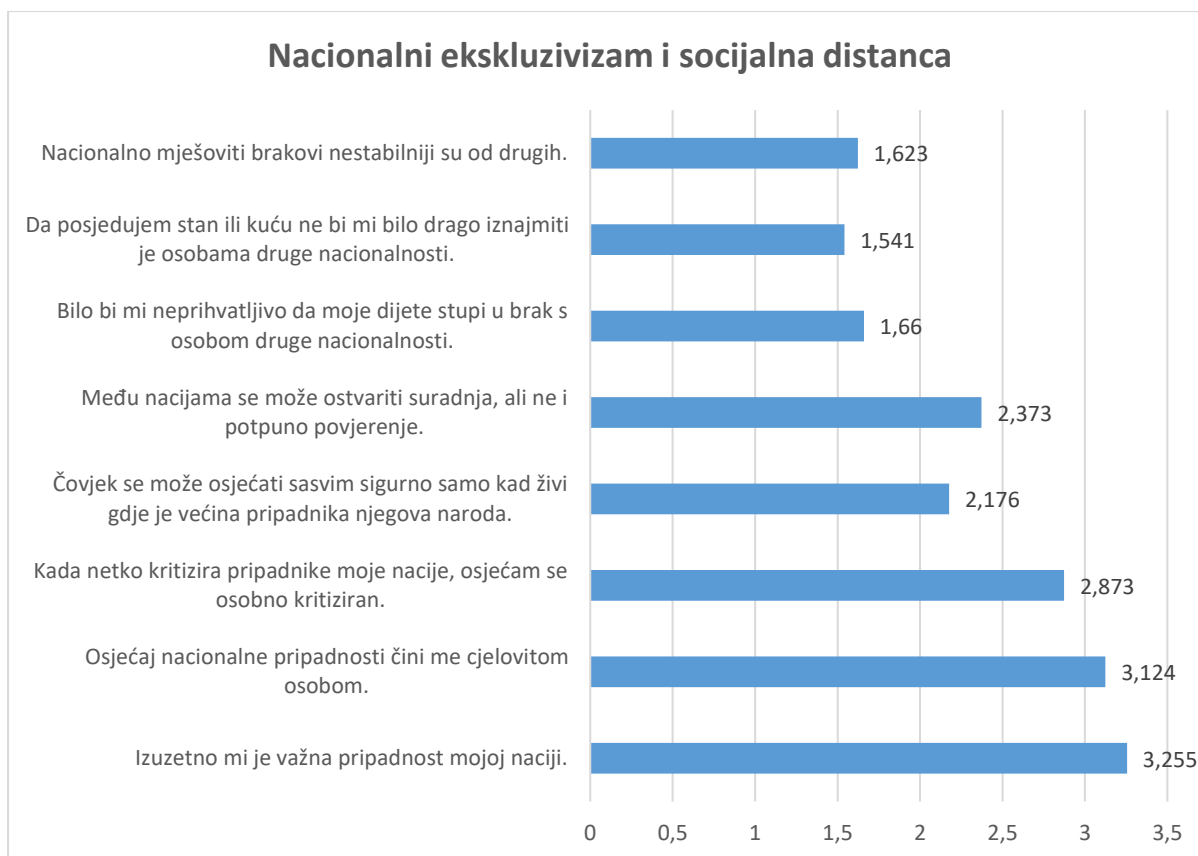
Socijalna ili društvena distanca govori o predrasudama istraživane populacije koja percipira pripadnike druge grupe različite prema društvenoj, rasnoj, etničkoj ili nacionalnoj osnovi (Čačić-Kumpes, Gregurović, Kumpes, 2012). Neki autori smatraju kako se o izraženoj socijalnoj distanci može govoriti ne samo kao o predrasudama već i u smislu svojevrsnog obrambenog mehanizma koji u realnim odnosima pojedincima smanjuje osjećaj prijete od, njima, stranih pojedinaca i skupina (Sabalić, 2017).

Nacionalni ekskluzivizam zasniva se na ideji da nacije trebaju biti odvojene, odnosno da pripadnici različitih naroda ne mogu živjeti zajedno, što je samo jedna dimenzija mnogo šireg pojma nacionalizma (Sekulić, 2016).

Nacionalni identitet predmet je brojnih rasprava i polemika. Briggs i Copley (2005:602) nacionalni identitet definiraju kao „zajednički identitet stanovnika određenog politički i geografski definiranoga prostora, odnosno nacije“. Nadalje, Phinney (1990) predlaže definiciju prema kojoj je nacionalni identitet izraz simboličko-kognitivne i emocionalne vezanosti građana za njihovu državu, a definiran je kao svijest o pripadnosti određenoj nacionalnoj skupini koja uključuje postojanje zajedničkih vjerovanja, vrijednosti i ciljeva. Značaj nacionalnog identiteta ovisi o pojedincu i društvu i ne može se svesti na jednu odrednicu nego ovisi o kontekstu, dinamička je dimenzija koja se stalno konstruira i mijenja, a nastaje u odnosu i interakciji s pripadnicima drugih nacija (Sigel, 2001).

S obzirom na to da se policijsko postupanje treba temeljiti na poštivanju ljudskih prava, zaštiti ranjivih skupina društva, nediskriminirajućem, jednakom, nepristranom postupanju prema svim članovima društva, posebno je važno istražiti snagu nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance kod budućih policijskih službenica i službenika.

U Republici Hrvatskoj provedeno je u studenom 2019. godine „Istraživanje o procjeni odnosa prema rodnim i manjinskim pitanjima“ na uzorku od 524 ispitanika – polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac u školskoj godini 2019./2020. (70% ukupne populacije) na Policijskoj akademiji. Spomenutim istraživanjem obuhvaćene su i varijable koje ispituju stavove o nacionalnom ekskluzivizmu i socijalnoj distanci budućih policijskih službenika. Rezultati ranije provedenih istraživanja potvrđuju da nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca u značajnoj mjeri određuju stavove ispitanika prema osjetljivim i manjinskim skupinama, što može predstavljati prijetnju povjerenju građana u policiju. S druge, pak strane istraživanje je pokazalo kako snažan nacionalni identitet neće predstavljati zapreku budućim policijskim službenicima da se prema svim članovima društva odnose na pravedan, zakonit, nepristran i ne diskriminirajući način. Drugim riječima, nacionalni identitet nije prijetnja povjerenju u policiju i njezinom legitimitetu.

Skala: 1. Nikako se ne slažem 2. Ne slažem se 3. Slažem se 4. Apsolutno se slažem

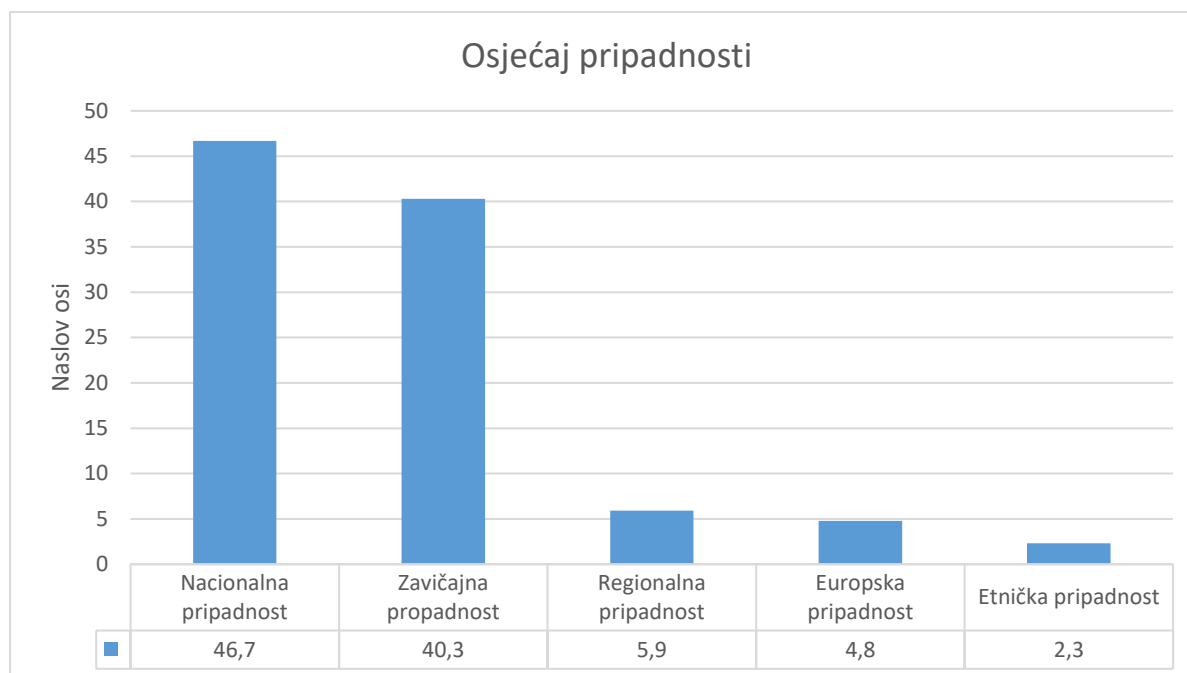
Grafikon 13. Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca

Ispitanici su u okviru istraživanja odgovorili na osam (8) tvrdnji vezanih za utvrđivanje nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te nacionalnog identiteta.

Promatrajući odgovore, kao i njihov pozitivan i negativan smjer, može se zaključiti kako ispitanici imaju vrlo izražen osjećaj nacionalnog identiteta što potvrđuju visoke srednje vrijednosti na postavljenim pitanjima („Izuzetno mi je važna pripadnost mojoj naciji“; „Osjećaj nacionalne pripadnosti čini me cjelovitom osobom“ i „Kada netko kritizira pripadnike moje nacije, osjećam se osobno kritiziram“).

S druge pak strane, ispitanici iskazuju neslaganje s tvrdnjama vezanim za nacionalni ekskluzivizam i socijalnu distancu. Općenito govoreći, rezultati ukazuju na niži stupanj nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance što je ohrabrujuće uvažavajući ranija istraživanja i utvrđenu činjenicu da upravo nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca predstavljaju zapreku za nediskriminirajuće, jednako i nepristrano postupanje prema svim članovima društva.

Osjećaj pripadnosti

Grafikon 14. Osjećaj pripadnosti

U prilog izraženom nacionalnom identitetu govore i gore navedeni podaci odnosno visoki postotak ispitanika iskazuje svoju nacionalnu i zavičajnu pripadnost (46,7% i 40,3%) u odnosu na ostale ponuđene vrste pripadnosti.

Stavovi prema prevenciji

Prevencija je čin ili ukupnost radnji koje se poduzimaju kako bi se spriječila radnja koja će dovesti do zaštite od nečega (Anić et al., 2004). Prevenirati znači preduhitriti, određenom radnjom učiniti da se što izbjegne (Bašić, 2009). Prevencija je nerijetko, navodi Bašić (2009) termin koji se svakodnevno i često upotrebljava, koji se svima čini razumljiv jer se pretpostavlja da je shvatljivo što se terminom podrazumijeva. Prevencija je proaktivni proces osnaživanja pojedinaca i sustava u svrhu nošenja s raznim događajima koji su praćeni izazovima, a istovremeno stvarajući uvjete u kojima će se promovirati zdravi oblici ponašanja (Bašić, 2009). Prevencija i preventivni programi moraju se usmjeriti na razne čimbenike uključujući i različite aktore, uzimajući u obzir društvene i kulturne karakteristike lokalnih okruženja (Lobnikar, Cajner Mraović, Prisljan, 2019). U lokalnom okruženju zajednička odgovornost, multidimenzionalna suradnja i strategije policije u zajednici igraju ključnu ulogu (Fleming & Wood, 2006). Policija se smatra presudnim čimbenikom u omogućavanju preventivnog pristupa na lokalnoj ili regionalnoj razini (Lobnikar, Cajner Mraović, Prisljan,

2019). U preventivnom pristupu više dionika, policija igra presudnu ulogu u olakšavanju suradnje na lokalnoj ili regionalnoj razini, posebno u rizičnim lokalnim okruženjima (Prislan, Černigoj, Lobnikar, 2018.). Policija orijentirana na zajednicu, odnosno model policije u zajednici potiče suradnju između policije i javnosti, između policije i ostalih dionika u zajednici, te poboljšava sposobnost stvaranja partnerstava radi postizanja sigurnosti i kvalitete života (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003; Lobnikar, Cajner Mraović, Prislan, 2019).

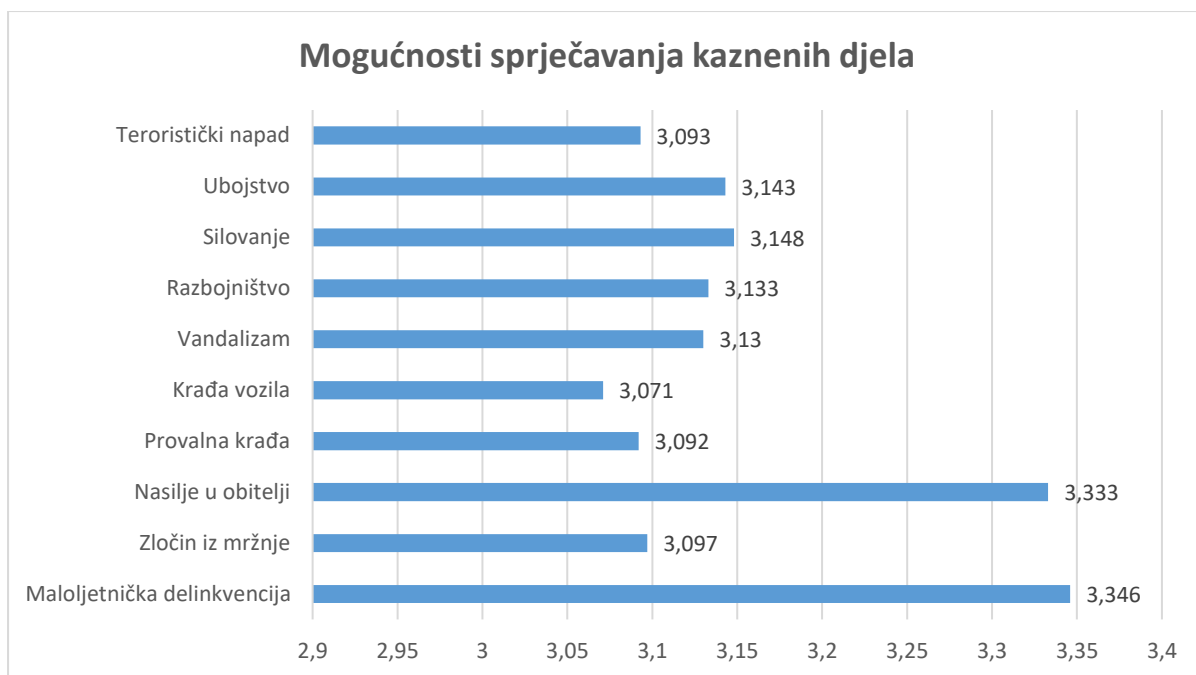

Skala: 1. Apsolutno ne 2. Ne 3. Da 4. Apsolutno da

Grafikon 15. Efikasnost u prevenciji

Budući policijski službenici iznosili su vlastiti stav o tome tko bi od društvenih čimbenika mogao primjerenim profesionalnim postupanjem na svom području efikasno sudjelovati i u suzbijanju kriminaliteta. Dionici koje ispitanici vide kao najefikasnije u prevenciji jesu različite policijske ustrojbene jedinice: specijalizirane policijske službe/jedinice, policija u lokalnoj sredini, zatim obavještajne službe te državna vlast. Ispitanici manje efikasnim suradnicima u zajednici procjenjuju organizacije koje su više ili potpuno odvojene od državnog aparata, konkretno nevladine organizacije, vjerske organizacije, ali i odgojno-obrazovne ustanove, te ustanove socijalne i zdravstvene skrbi. Također iznimno nisko povjerenje je iskazano medijima kao efikasnim partnerima u prevenciji.

Zanimljivo je promotriti i kako budući policijski službenici u Hrvatskoj vide mogućnosti prevencije pojedinih vrsta kaznenih djela.

Skala: 1. Apsolutno ne 2. Ne 3. Da 4. Apsolutno da

Grafikon 16. Mogućnosti sprječavanja kaznenih djela

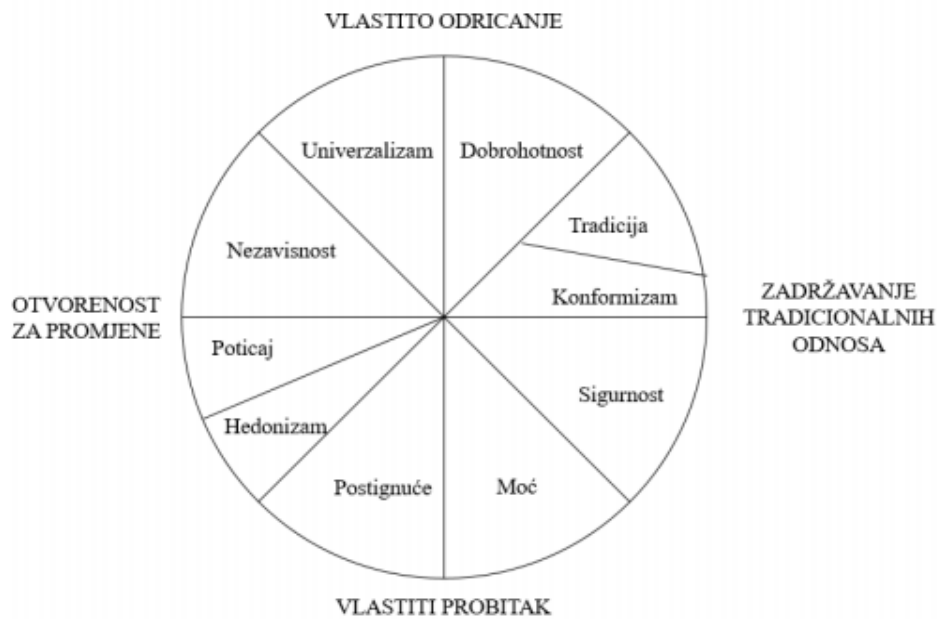
Podaci sadržani u Grafikonu 16. upućuju na svojevrsni preventivski optimizam kod polaznika Programa prekvalifikacije za zanimanje policajaca prije početka njihove obuke. Mogućnost prevencije ne vide apsolutnom, ali je ipak podjednako vide kod svih promatranih kaznenih djela. Zanimljivo je da najviše mogućnosti sprječavanja da se dogodi kazneno djelo vide kod nasilja u obitelji i maloljetničke delinkvencije. Ovaj podatak svakako zaslužuje daljnje kompleksnije multivarijatne analize jer se postavlja pitanje je li on rezultat podcjenjivanja zahtjevnosti navedenih kriminalnih pojava ili nekog drugog stava ispitanika.

Vrijednosti

Vrijednosti su osobna uvjerenja koja proizlaze iz psiholoških potreba te proizvode spoznaje, osjećaja i ponašanja (Rokeach, 1973). Prema Rokeachu (1979) postoje dvije različite kategorije vrijednosti – terminalne i instrumentalne. Prvu kategoriju predstavljaju preferirana krajnja stanja, primjerice sloboda, jednakost ili sreća. Drugu kategoriju predstavljaju preferirani načini vezani uz rad, primjerice, iskrenost i ambicije. Najviše korišten model istraživanja vrijednosti zasigurno je model osnovnih ljudskih vrijednosti Shaloma H. Schwartza. Schwartz (1992) vrijednosti definira kao poželjne ciljeve koji svojim djelovanjem usmjeravaju načela u čovjekovom životu. Vrijednosti su „ (1) vjerovanja povezana s emocijama, (2) koja se odnose na željene ciljeve koji motiviraju djelovanje, (3) koja transcendiraju određena djelovanja i situaciju, (4) služe kao standardi za ocjenjivanje djelovanja, politike, ljudi i događaja i (5) to su

obrasci relativnog hijerarhijskog sistema poredanog po važnosti (...), 6) utjecaj vrijednosti na svakodnevne odluke rijetko je svjestan te (7) postoji relativni značaj višestrukih, konkurentnih vrijednosti koje vode bilo koje djelovanje ili stav tj. kompromisi među vrijednostima“ (Schwartz i suradnici, 2016: 107). Prema Schwartzu i suradnicima (2000), vrijednosti mogu utjecati na to kako pojedinac opaža i tumači danu situaciju i važnost koju osoba daje, te kako reagira u danim okolnostima.

Schwartzov model vrijednosti najčešće se prikazuje cirkularno (Slika 1).

Slika 1. – Prikaz teorijskih međuodnosa osobnih vrijednosti (Schwartz, 1992)

Osnovnih deset ljudskih vrijednosti (*univerzalizam, dobrohotnost, tradicija, konformizam, sigurnost, moć, postignuće, hedonizam, poticaj, nezavisnost*) prema primarnom modelu dijele se na četiri vrijednosti višeg reda: *vlastito odricanje, vlastiti probitak, zadržavanje tradicionalnih odnosa te otvorenost za promjene*. Vrijednosti višeg reda, odnosno osnovne vrijednosti koje pripadaju pojedinoj vrijednosti višeg reda, negativno su korelirane ako se nalaze jedna nasuprot drugoj na cirkularnom prikazu. Primjerice, ako je kod jedne osoba izraženija vrijednost *zadržavanje tradicionalnih odnosa*, kod iste osobe je manje izražena vrijednost *otvorenost za promjene* i obratno (Schwartz, 1992).

Revidirani model osnovnih ljudskih vrijednosti sastoji se od četiri vrijednosti višeg reda, deset osnovnih ljudskih vrijednosti te 19 specifičnih vrijednosti (Schwartz i suradnici, 2012). Definicije svih 19 specifičnih vrijednosti prema revidiranom modelu, nalaze se u Tablici 1.

Tablica 1 – Definicije za pojedini tip vrijednosti

Tip vrijednosti	Konceptualna definicija
nezavisnost u mišljenju	sloboda kreiranja vlastitih ideja i sposobnosti
nezavisnost u djelovanju	sloboda u određivanju vlastitih postupaka i ciljeva
poticaj	uzbuđenje, novost i promjena
hedonizam	užitak i osjetilno zadovoljenje
postignuće	uspjeh prema društvenim standardima
moć – dominacija	moć kroz vršenje kontrole nad ljudima
moć – resursi	moć kroz kontrolu materijalnih i društvenih resursa
sigurnost – osobna	sigurnost u neposrednom okruženju
sigurnost – društvena	sigurnost i stabilnost u širem društvu
tradicija	održavanje i očuvanje kulturne, obiteljske ili vjerske tradicije
konformizam – pravila	usklađenost s pravilima, zakonima i formalnim obavezama
konformizam – interpersonalni	izbjegavanje uznemiravanja ili nanošenja šteta drugim ljudima
univerzalizam – priroda	očuvanje prirodnog okoliša
univerzalizam – briga	predanost jednakosti, pravdi i zaštiti svih ljudi
univerzalizam – tolerancija	prihvatanje i razumijevanje različitih od sebe
dobrohotnost – briga	predanost dobrobiti članova unutar grupe
dobrohotnost – pouzdanost	bivanje pouzdanim članom u grupi
ugled	održavanje javnog imidža i izbjegavanje poniženja
poniznost	prepoznavanje nevažnosti u širem planu stvari

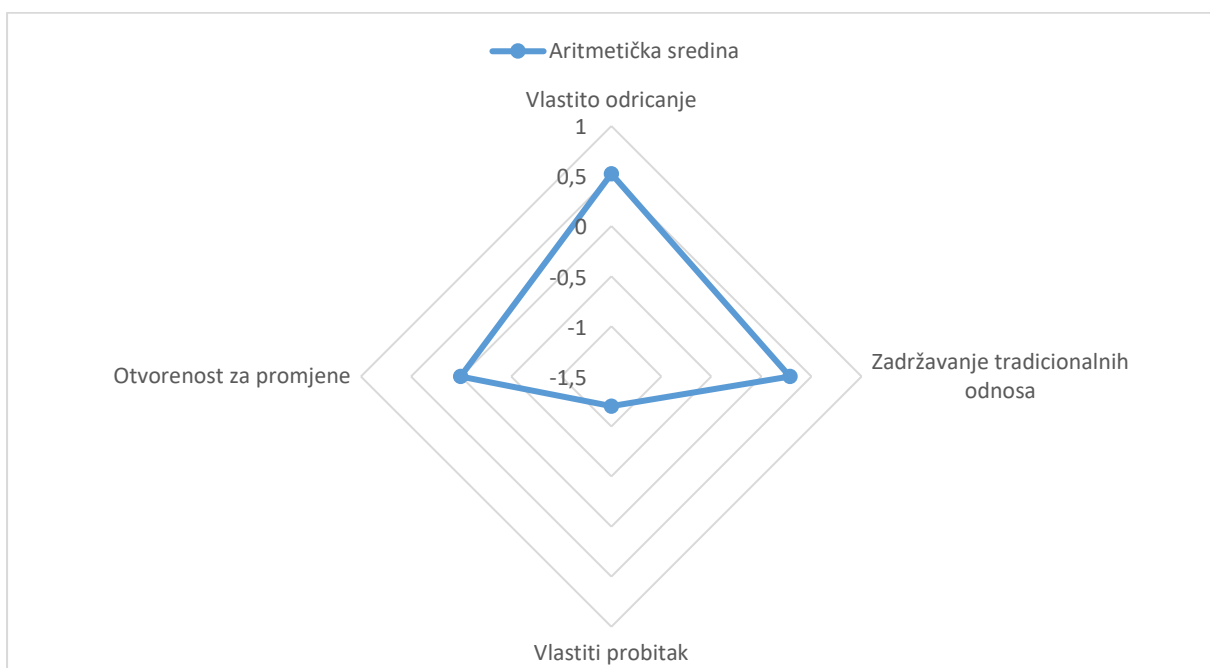
(Schwartz, 2012)

Prema istraživanjima vrijednosti važnu ulogu igraju i u profesionalnom životu pojedinca. Vrijednosti služe kao standardi za procjenu ponašanja zaposlenika i uspjeha pojedine organizacije pa tako vrijednosni sustav utječe na primjerice radni stav i ponašanje zaposlenika na radnom mjestu i u svim fazama karijere (Cohen i Caspary, 2011).

Također, postoji povezanost između osobnih vrijednosti i organizacijskih vrijednosti (Ros, Schwartz i Surkiss, 1999), etičkog ponašanja te predanosti organizaciji (Jin, Drozdenko i Bassett, 2007). Svega je nekoliko istraživanja koja se bave vrijednosnim sustavom policijskih službenika te su uglavnom istraživani Rokeach-ovim modelom. Primjerice, Zhao, Ni He i Lovrich (1999) istraživali su promjenu vrijednosnog sustava kod policijskih službenika u Litvi tijekom tri godine. Prema rezultatima, najvažnije vrijednosti policijskih službenika 1993. godine bile su obiteljska sigurnost, samopoštovanje, sreća i sloboda (prema Rokeachovom modelu) dok su tri godine kasnije, najvažnije vrijednosti bile obiteljska sigurnost (u puno većoj mjeri nego kod prvog mjerenja), sreća, samopoštovanje, lagodan život i osjećaj postignuća. Najmanje važne vrijednosti prema ovom istraživanju kod policijskih službenika bile su svijet ljepote, mir, nacionalna sigurnost te društveno priznanje.

Na grafikonima 18. i 19. nalaze se rezultati istraživanja vrijednosti. Za računanje aritmetičkih sredina pojedinih vrijednosti korišteni su korigirani centrirani rezultati po preporuci autora skale. Centriranje je provedeno tako da je od svake vrijednosti pojedinog sudionika oduzeta prosječna vrijednost svih čestica sudionika. Takva korekcija čini se kako bi se umanjile kulturne razlike među sudionicima. Također, iz statističkih analiza uklonjeni su sudionici koji su na više od 49 čestica odgovorili istim odgovorom, kao i oni koji nisu dali odgovor na više od polovice čestica.

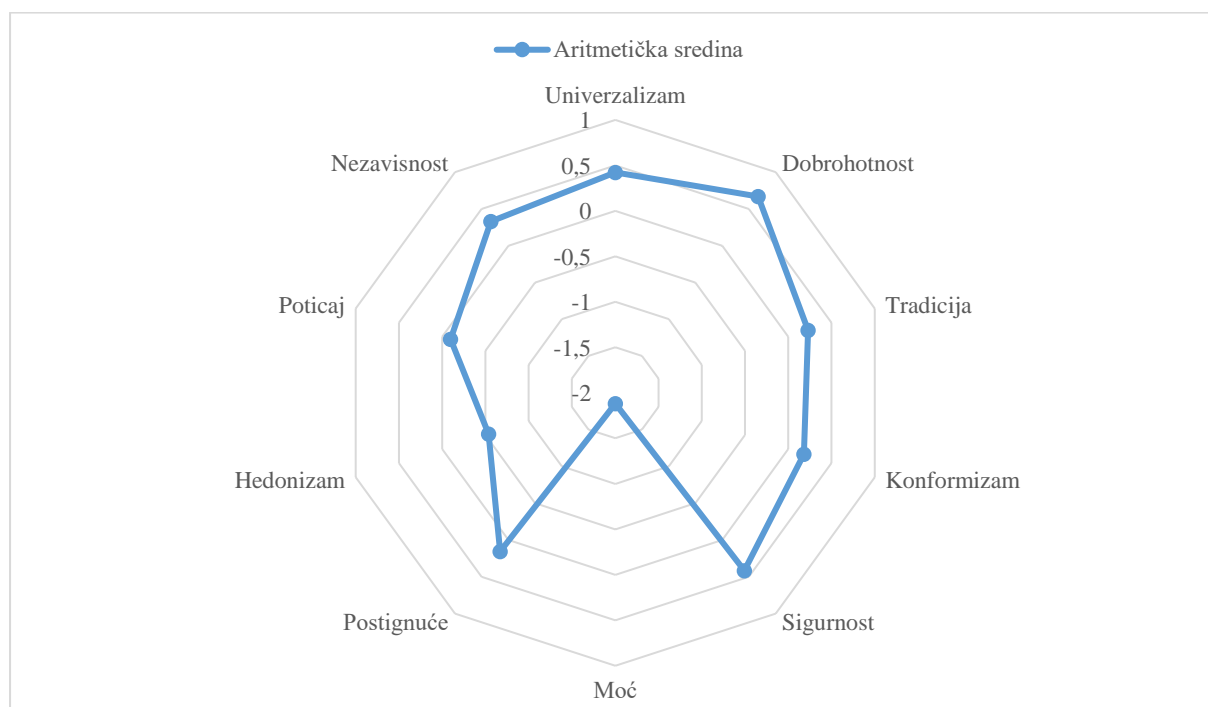
Na Grafikonu 17. nalaze se rezultati četiri vrijednosti višeg reda, prikazane cirkularno. Prema prikazanim rezultatima može se vidjeti kako je sudionicima istraživanja najvažnije vrijednosti *vlastitog odricanja* (0,52) i *zadržavanje tradicionalnih odnosa* (0,28), dok su im manje važne vrijednosti *vlastiti probitak* (-1,2) te *otvorenost za promjene* (0,005).

Grafikon 17 – Vrijednosti višeg reda

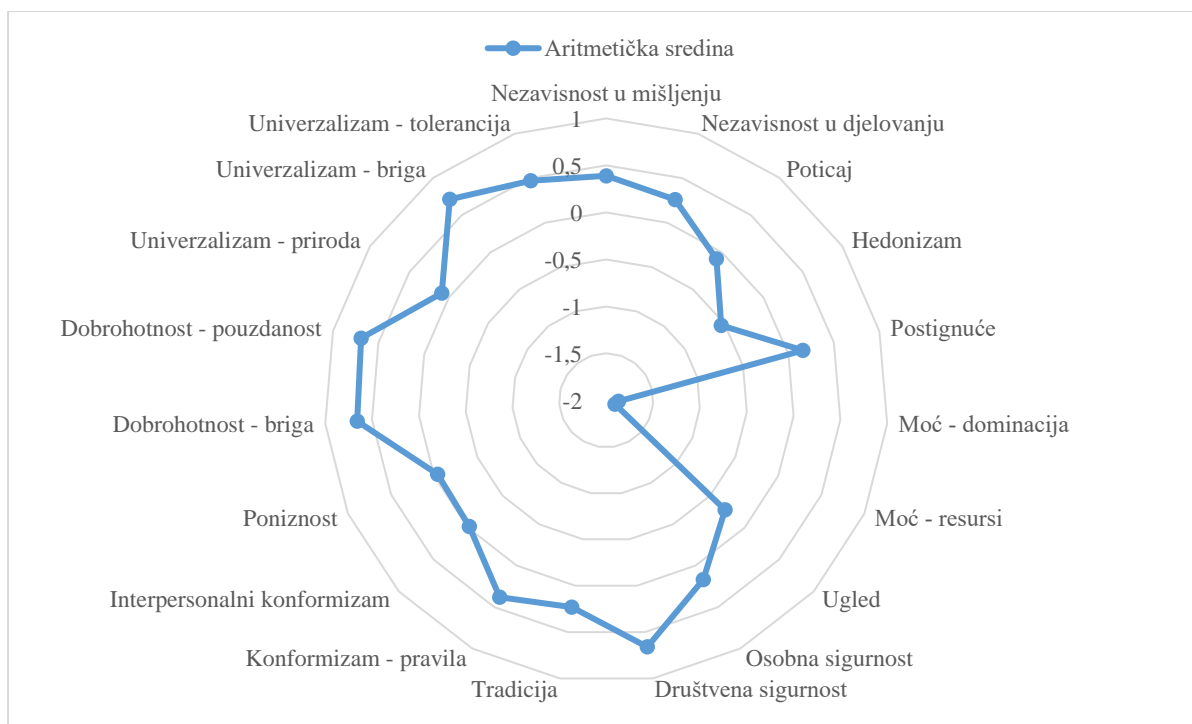
Na Grafikonu 18. nalaze se rezultati deset osnovnih ljudskih vrijednosti. Prema prikazanim rezultatima vrijednosti su rangirane na sljedeći na

čin (počevši od najmanje važnosti): *moć* (-1,88), *hedonizam* (-0,54), *poticaj* (-0,09), *postignuće* (0,16), *konformizam* (0,18), *tradicija* (0,23), *nezavisnost* (0,33), *sigurnost* (0,42), *univerzalizam* (0,42) te *dobrohotnost* (0,67).

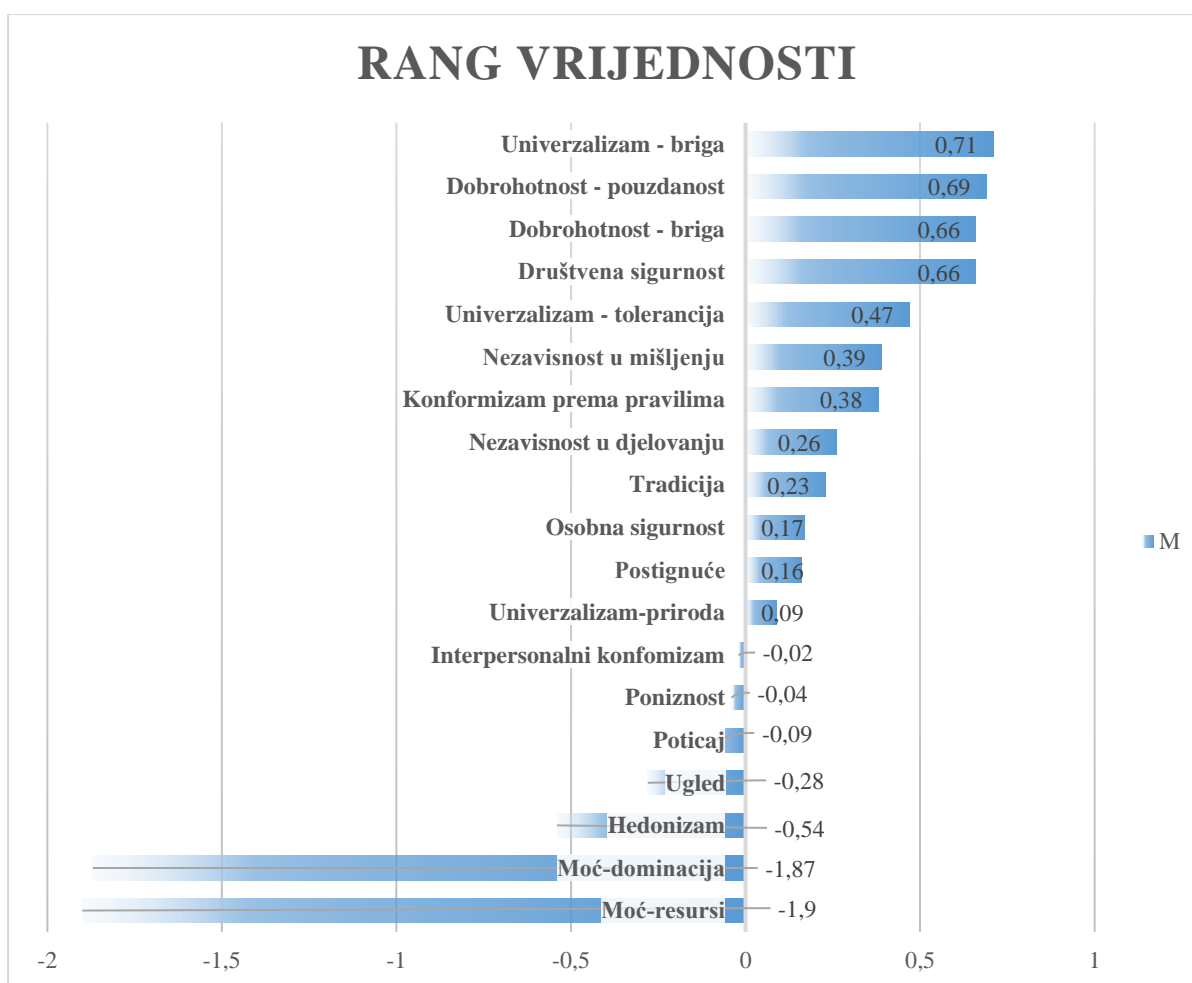

Grafikon 18 – Deset osnovnih ljudskih vrijednosti

Na Grafikonu 19. i 20. prikazane su aritmetičke sredine 19 specifičnih vrijednosti. Prema prikazanim rezultatima, vrijednosti su rangirane na sljedeći način (počevši od najmanje važnosti): *moć-resursi* (-1,9), *moć-dominacija* (-1,87), *hedonizam* (-0,54), *ugled* (-0,28), *poticaj* (-0,09), *poniznost* (-0,04), *interpersonalni konformizam* (-0,02), *univerzalizam-priroda* (0,09), *postignuće* (0,16), *osobna sigurnost* (0,17), *tradicija* (0,23), *nezavisnost u djelovanju* (0,26), *konformizam prema pravilima* (0,38), *nezavisnost u mišljenju* (0,39), *univerzalizam-tolerancija* (0,47), *društvena sigurnost* (0,66), *dobrohotnost-briga* (0,66), *dobrohotnost-pouzdanost* (0,69) te *univerzalizam-briga* (0,71).

Grafikon 19. 19 specifičnih vrijednosti

Grafikon 20. – Rang specifičnih vrijednosti (centrirane vrijednosti, arithmetička sredina)

Zaključak deskriptivne analize

U ovome izvješću sadržani su rezultati deskriptivne analize podataka prikupljenih u prvoj fazi istraživanja „Profesionalni identitet i integritet budućih policijskih službenika/ca i njihova socijalizacija u organizacijsku i profesionalnu kulturu policije“. To je inicijalna faza, nakon što su polaznici upisani u Program prekvalifikacije za zanimanje policajac, a prije početka njegove realizacije, odnosno prije početka obuke.

Dobiveni podaci već na deskriptivnoj razini analize pokazuju neke zanimljive rezultate koji svakako mogu biti od koristi kreatorima i izvoditeljima Programa prekvalifikacije za zanimanje policajac. Tako se, primjerice, u području percepcije sigurnosnih problema uočava da budući policijski službenici tijekom svojeg policijskog obrazovanja moraju pogotovo dobro biti educirani o sigurnosnim rizicima koje inicijalno ne percipiraju pretjerano važnima kao što su to izgredi maloljetnih osoba, industrijsko zagađenje ili pak pojedine životne okolnosti kao što su visoka gustoća naseljenosti, neuređene javne površine, napušteni javni prostori ili naselja bez odgovarajuće infrastrukture.

Slično se može konstatirati i u području pojedinih policijskih zadaća s obzirom na da budući policijski službenici u Hrvatskoj nedovoljno percipiraju važnost suradnje između policije i civilnog sektora.

U dijelu istraživanja koji je fokusiran na osjetljive skupine pokazalo se da s budućim policijskim službenicima treba intenzivno raditi u smislu podizanja razine njihove svijesti o važnosti ljudskih prava, pogotovo kada se radi o nacionalnim manjinama.

S obzirom na to da je prevencija ključna komponenta policijskog posla u modernom demokratskom društvu, važan je i ovdje dobiven podatak o tome kako budući policijski službenici nedovoljno percipiraju pojedine segmente društva i pojedine društvene institucije kao partnere u sprječavanju kriminala i javnog nereda. Temeljem rezultata ovdje provedene deskriptivne analize moguće je uočiti potrebu za osposobljavanje budućih policijskih službenika za suradnju s centrima za socijalnu skrb, zdravstvenim ustanovama, školama, vjerskim organizacijama, medijima i nevladinim sektorom.

Neki rezultati deskriptivne analize nisu samo koristan putokaz kreatorima i izvoditeljima Programa prekvalifikacije za zanimanje policajac, nego i znanstvenicima i istraživačima, jer upućuju na potrebu detaljnih i metodološki suptilnijih analiza, kako bi se moglo doći do maksimalno relevantnih informacija. Tako je, na primjer, potrebno razjasniti kako to da budući policijski službenici visoko ocjenjuju kvalitetu postupanja hrvatske policije prema građanima, ali istodobno smatraju da hrvatski građani loše ocjenjuju učinkovitost hrvatske policije i slabo cijene ugled policijske profesije u svojoj zemlji.

Perspektiva daljnjeg istraživanja otvara se i u podacima koji su dobiveni u dijelu istraživanja koji se bavi prevencijom, jer budući policijski službenici vide znatno veće mogućnosti sprječavanja nasilja u obitelji i maloljetničke delinkvencije nego drugih oblika kriminalnog ponašanja, pa se postavlja pitanje geneze takvih njihovih percepcija.

Posebna perspektiva daljnjih istraživanja na multivarijatnoj razini otvara se s obzirom na primijenjenu skalu vrijednosti čije rezultate vrijedi promatrati u korelaciji s ostalim ovdje

dobivenim podacima. Može se pretpostaviti da će takve analize dati rezultate koji će biti vrijedni u smislu unaprjeđenja postupaka regrutacije i selekcije kandidata za policijsku obuku.

Popis literature:

1. Anić, V., Brozović Rončević, D., Goldstein, I., Goldstein, S., Jojić, Lj., Matasović, R., Pranjković, I. (2004). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
2. Balgač, I. (2017). *Žene u policiji: Rodni aspekti policijske prakse u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
3. Balgač, I. (2020). Ciljani pristup u policijskom obrazovanju o rodnim i manjinskim pitanjima. U: Cajner Mraović, I. Kondor-Langer, M. (ur.) *Zbornik radova VII. Međunarodne znanstveno-stručne konferencije „Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu“*. Zagreb: MUP.
4. Baloban, J., Črpić, G., Ježovita, J. (2019). Vrednote u Hrvatskoj od 1999. do 2018. prema European Values Study. Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
5. Barton, H., & Beyon, M. J. (2015). Do the Citizens of Europe Trust Their Police? *International Journal of Emergency Services* 4:1, str. 1-21.
6. Bašić, J. (2009). *Teorija prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Batts, A. W., Smoot, S. M., Scrivner, E. (2012). *Police Leadership Challenges in a Changing World. New Perspectives in Policing*, Washington, D.C.: Nacional Institute of Justice. NCJ 238338. US Department of Justice. (<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/238338.pdf> – 11. 12. 2018.).
8. Bellingham, T. (2000). Police culture and the need for change. *The Police Journal*, January, 31-41-
9. Borovec, K. (2013). Razvoj vijeća za prevenciju kriminaliteta u lokalnoj zajednici prema održivim i učinkovitim koalicijama. *Policija i sigurnost* 22/1, 1-26.
10. Borovec, K., Delač Fabris, S. (2019). [Stavovi prema određenim karakteristikama žena u policiji](#). *Policija i sigurnost*, 28 (2019), 2; 111-129
11. Borovec, K., Dunaj, A. M., Tuškan, R. (2019). *New Police Officer Profile - Meeting the Challenges of the Future*. U: Books of Abstracts International Scientific and Professional Conference „6th Zagreb Police College Research Days – Keeping Pace with Security Challenges – Where Do We Stand?“ Zagreb, 5th April 2019. Ur. Cajner Mraović, I., Kondor-Langer, M. 12. Dostupno na https://policijska-akademija.gov.hr/UserDocImages//04_vps//Istrazivacki%20dani_knjiga%20sazetak_a_5.4.2019.pdf
12. Bradford, B., Murphy, K., & Jackson, J. (2014). Officers as mirrors: Policing, procedural justice and the (re)production of social identity. *British Journal of Criminology*, 54(4), 527–550.
13. Bradford, B., Stanko, E., & Jackson, J. (2009). Using Research to Inform Policy: The Role of Public Attitude Surveys in Understanding Public Confidence and Police Contact. *Policing* 3:2, str. 139-148.
14. Briggs, A., Copley, P.. (2005). *Uvod u studije medija*. Clío: Beograd.

15. Cajner Mraović, I., Faber, V., Volarević, G. (2003). Strategija djelovanja Policija u zajednici. Zagreb: MUP, Policijska akademija.
16. Calam, M. (2017). *Policing – a vision for 2015*. Public and Social Sector Practice. McKinsey&Company.
(<https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Public%20Sector/Our%20Insights/Policing%20a%20vision%20for%202025/Policing-A-vision-for-2025.ashxP>. – 11. 2. 2019.).
17. Chappell, Lanza-Kaduce, (2010). Police Academy Socialization: Understanding the Lessons Learned in a Paramilitary-Bureaucratic Organization. *Journal of Contemporary Ethnography*, 39 (2), 187-214.
18. Charman, S. (2017). *Police Socialisation, Identity and Culture. Becoming Blue*. Cham: Palgrave Macmillan.
19. Cohen, A., Caspary, L. (2011). Individual Values, Organizational Commitment, and Participation in a Change: Israeli Teachers' Approach to an Optional Educational Reform. *Journal of Business and Psychology* 26 26, 385–396.
<https://doi.org/10.1007/s10869-010-9186-1>
20. Crank, J.P. (2015). *Understanding Police Culture*. London: Routledge.
21. Čačić-Kumpes, J., Gregurović, S., Kumpes, J. (2012). Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 42 (3): 305-336.
22. Fleming, J., & Wood, J. (2006). New ways of doing business: Networks of policing and security. In J. Fleming, & J. Wood (Ed.), *Fighting crime together: The challenges of policing and security networks* (1–14). South Wales: University of South Wales Press.
23. Franc, R., Ivčić, I., Šakić, V. (2007). Kriminal i nasilje kao društveni problem – percepcija javnosti. U: Zbornik radova znanstvenog-stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja. Osijek: Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku (103-117).
24. Hampson, F. O. (2008). Human security. U P. D. Williams, *Security studies: An Introduction* (str. 229-243). London in New York: Routledge.
25. Hohl, M., Bradford, B., & Stanko, E. A. (2010). Influencing Trust and Confidence in London Metropolitan Police. *British Journal of Criminology* 50:3, str. 491-513.
26. Hough, M., Jackson, J., & Bradford, B. (2013). Trust in justice and the legitimacy of legal authorities: topline findings from a comparative European study. U: S. Body-Gendrot, R. Levy, M. Hough, S. Snacken, & K. Kerezi, *Trust in justice and the legitimacy of legal authorities: Topline findings from a European comparative study*. The Routledge Handbook of European Criminology.
27. Jackson, J., Bradford, B., Hough, M., Kuha, J., Stares, S., Widdop, S., . . . Galev, T. (2011). Developing European indicators of trust in justice. *European Journal of Criminology* 8:4, str. 267-285.

28. Jin, K. G., Drozdenko, R., Bassett, R. (2007) Information technology professionals' perceived organizational values and managerial ethics: An empirical study. In: *Journal of Business Ethics*, 71. 149–159.
29. Kutnjak Ivković S., Borovec K. (2017). Protecting human rights: a complex story of the democratisation of the Croatian police. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*. 1-31.
30. Lobnikar, B., Cajner Mraović, I., Prislán, K. (2019). Preventing Radicalisation and Extremism – The Views of Police Students in Croatia. *Varstvoslovje* 21(2), 161–183.
31. Mazerolle, L., Bennett, S., Davis, J., Sargeant, E., & Manning, M. (2013). Procedural justice and police legitimacy: A systematic review of the research evidence. *Journal of Experimental Criminology*, 9(3), 245–274.
32. Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B. (2014) Policing in Central and Eastern Europe: Past, Present, and Future Prospects. u: Reisig, M. D., Kane, R. J. (ur.) *The Oxford Handbook of Police and Policing*. Oxford: Oxford University Press: 606–622.
33. Pavlović, V., & Vinogradac, M. (2019). Učestalost i razlozi žrtava za neprijavlivanje kaznenih djela protiv imovine. 6th Zagreb Police College Research Days 2019 - Keeping Pace with Security Challenges - Where Do We Stand?, str. Zagreb. 5. travnja 2019.
34. Phinney, J.S. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: review of research. *Psychological Bulletin*, 108, 499-514.
35. Prezelj, I. (2001). Grožnje varnosti, varnostna tveganja in izzivi v sodobni družbi - Razreševanje nekaterih terminoloških dilem. *Teorija in praksa*, 38 (1), 127-141.
36. Prislán, K., Černigoj, A., & Lobnikar, B. (2018). Preventing radicalisation in the Western Balkans: The role of the police using a multi-stakeholder approach. *Revija za kriminalistiko in kriminologiju*, 69(4), 257–268.
37. Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. Free Press, New York.
38. Rokeach, M. (1979). *Understanding human values: Individual and societal*. New York: Free Press.
39. Ros, M., Schwartz, S. H., Surkiss, S. (1999.) Basic individual values, work values, and the meaning of work. In: *Applied Psychology: An International Review*, 1999. 48. 49–71.
40. Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology* 25, str. 1-65.
41. Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Torres, C., Dirilem-Gumus, O., & Butenko, T. (in press, 2016). Value tradeoffs and behavior in four countries: Validating 19 refined values. *European Journal of Social Psychology*.
42. Schwartz, S.H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A., Verkasalo, M., Lönnqvist, J.-E., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., & Konty,

- M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103, 663-688.
43. Schwartz, S.H., Sagiv, L. and Boehnke, K. (2000), *Worries and Values*. *Journal of Personality*, 68: 309-346. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00099>
44. SEPCA (2010). Uspostavljanje Mreže žena policijskih službenica Jugoistočne Europe. Izvešće o rezultatima istraživanja. Beograd. Publikum.
45. Sigel, R. (2001). An Introduction to the Symposium on Social Identity. *Political Psychology*, 22, 111- 114.
46. Skogan, W., G. (2006). Asymmetry in the Impact of Encounters with Police. *Policing & Society*, Vol. 16, No. pp. 99_/126
47. Tankebe, J. (2008). Police effectiveness and police trustworthiness in Ghana: An empirical appraisal. *Criminology and Criminal Justice*, 8, 185–202.
48. Zhao, J., He, N. and Lovrich, N.P. (1999). Value change among police officers at a time of organizational reform: a follow-up study using Rokeach values. *Policing: An International Journal*. 22:2. 152-170. <https://doi.org/10.1108/13639519910271210>

Projektni tim Visoke policijske škole:

Dr.sc. Krunoslav Borovec (voditelj tima)

Iva Balgač, spec.crim.

Doc.dr.sc. Stjepan Gluščić

Ana Marija Dunaj, univ.spec. pol.

Ines Žabek, dipl. psih.

doc. dr. sc. Mirjana Kondor Langer

Vanjski suradnici:

Izv.prof.dr.sc. Irena Cajner Mraović

Marko Prpić, mag.educ.soc.

Valentina Pavlović, mag.soc.

Projektni tim Veleučilišta "Nikola Tesla" u Gospiću:

dr. sc. Vlatka Ružić

dr. sc. Branislav Šutić

Lucija Petrović

Tomislav Lopac